

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Trygghet

En studie om hur fritidspedagoger skapar trygghet på fritidshem

Namn: Jenny Chilla & Peter Wahlström
Program: Grundlärare med inriktning mot arbete
i fritidshem

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LRXA1G
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2014
Handledare:	Anna Klerfelt
Examinator:	Thomas Johansson
Kod:	VT14-2920-026
Nyckelord:	Trygghet, platser, fritidspedagoger, fritidshem

Problemområde:

Genom tidigare VFU erfarenheter har vi i olika situationer sett en brist på trygghet kring barnen.

Syfte:

Studiens syfte är att skapa kunskap om hur fritidspedagoger väljer att arbeta för att skapa en trygg verksamhet för barn på fritidshem.

Frågeställningar:

Vad berättar fritidspedagoger på fritidshem om hur de skapar trygghet för barnen?

Hur ser fritidspedagoger och barn på trygghetstänkande kring lokaler och skolgården?

Hur beskriver fritidspedagogerna de faktorer som är betydelsefulla för upplevelser av trygghet respektive otrygghet?

Metod:

De metoder vi valt att använda oss av för att på bästa sätt kunna besvara vårt syfte och frågeställning är samtalspromenader med både personal som barn på de olika fritidshemmen, där fokus kommer att ligga på platser. Därefter utförde vi intervjuer med den personal som deltagit under promenaderna. Intervjuerna i sig relateras till all data vi fått in genom de tidigare utförda samtalspromenaderna tillsammans med barnen och fritidspedagogerna. Det ger en insyn i hur fritidspedagogerna arbetar för att göra alla platser roliga och trygga för barnen att vistas på.

Resultat:

I detta stycke presenterar vi resultaten vi fått fram genom de samtalspromenader och intervjuer vi har genomfört på fritidshemmen. Huvudresultatet blev vikten av fritidspedagogers närvaro kring barnen.

Betydelse för läraryrket:

Denna studie anser vi blir relevant för att bidra till att fylla den luckan som idag finns där det gäller forskning om en trygg verksamhet i fritidshemmet.

Studien riktar sig till alla de lärare och pedagoger som vill veta mer om begreppet trygghet samt hur man som grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem kan arbeta med det i verksamheten.

Förord

Vi vill först ge ett stort tack till alla de barn och fritidspedagoger som ställt upp med datainsamling till vår studie, det är tack vare er som studien blivit genomförbar. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Anna Klerfelt som har gett oss värdefulla kommentarer och synpunkter genom hela studiens gång.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
2	Syfte	7
2.1	Frågeställningar	7
3	Bakgrund	8
3.1	Trygghet.....	8
3.2	Teoretiska utgångspunkter	8
3.3	Styrdokument.....	9
3.3.1	FN:s Konvention om barnets rättigheter	9
3.3.2	Skollag	10
3.3.3	Barn- och elevskyddslagen	10
3.3.4	Läroplan.....	11
3.3.5	Uppföljning av styrdokument.....	12
3.4	Tidigare forskning	12
3.4.1	Kvalitet i fritidshem.....	12
3.4.2	Samlingens funktion på fritidshem	13
3.4.3	Barngrupp och fritidspedagoger	14
3.5	Trygghet.....	15
3.5.1	Trygghet på fritidshem igår och idag	15
4	Metod.....	17
4.1	Metodval	17
4.2	Samtalspromenader.....	18
4.3	Urval och bortfall.....	18
4.4	Genomförande	19
4.5	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	20
4.6	Etiska övervägande	21
4.7	Tillvägagångsätt vid analys	21
5	Resultat.....	23
5.1	Platser under fritidstiden.....	23
5.1.1	Roliga platser för barnen	23
5.1.2	Platser barnen undviker.....	25
5.1.3	Platser barnen beskriver som lugna.....	26
5.2	Fritidspedagogernas uppfattning om begreppet trygghet på fritidshemmet	27

5.2.1	Hur arbetar fritidspedagogerna för att skapa trygghet på fritidshemmet?	27
5.2.2	Vilka faktorer kan stå i vägen för tryggheten på fritidshemmet?	29
6	Analys	31
6.1	Vad berättar fritidspedagoger på fritidshem om hur de skapar trygghet för barnen?... 31	
6.1.1	Samtal	31
6.1.2	Relationer och tillgängliga vuxna	31
6.2	Hur ser trygghetstänkande ut kring lokaler och skolgården?	32
6.2.1	Lokaler inomhus	32
6.2.2	Skolgården	33
6.3	Hur beskriver fritidspedagogerna de faktorer som är betydelsefulla för upplevelser av trygghet respektive otrygghet?.....	33
6.3.1	Samling	33
6.3.2	Barn och pedagoger	34
6.4	Slutsatser.....	34
7	Diskussion	35
7.1	Bristande förutsättningar för att skapa trygghet på fritidshem	35
7.2	Metoddiskussion	35
7.3	Resultatdiskussion	36
7.4	Framtida forskningsfrågor	36
8	Referenslista	37
	Bilagor	41
	Bilaga 1 – Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på grundlärarprogrammet vid Göteborgs universitet.	
	Bilaga 2 – Vill du vara med och gå en promenad med oss?	
	Bilaga 3 – Anhållan om tillstånd för att ni vill delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på grundlärarprogrammet vid Göteborgs universitet.	

1 Inledning

Vi är två studerande som läser sista terminen på Göteborgs universitet, institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, och till sommaren kommer vara färdigutbildade grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem. Genom detta avslutande examensarbete har vi valt att studera hur begreppet trygghet kan bli synligt i verksamheterna och samtidigt granska olika faktorer som kan ligga till grund för hur barn samt personal känner.

Utbildningen har gett oss studenter mycket ny kunskap gällande fritidshem och fritidspedagogik som vi inte hade någon tanke kring när vi tidigare, innan utbildningen, var ute i verksamheter och arbetade. Mycket har förändrats sedan dess och vi anser nu att vi kan se oss som andra personer när det kommer till att arbeta som fritidslärare. Vårt intresse för trygghet och vad det innebär har uppkommit under de VFU perioder som getts under utbildningen och i olika situationer visat på att viss brist på trygghet kring barnen finns. Därför har valet gjorts att studera ifall det aktivt och medvetet sker arbete kring att främja tryggheten för barn på fritidshemmet.

Studien riktar sig till lärare och pedagoger som vill veta mer om begreppet trygghet samt hur grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem kan arbeta för att skapa trygghet i verksamheten. Förhoppningar finns att studien ska ge en tydligare bild över hur några av dagens fritidspedagoger arbetar med att skapa trygga platser för barnen på fritidshemmet att vistas på.

Denna studie blir relevant för att bidra till att fylla den lucka som idag finns gällande forskning om en trygg fritidsverksamhet. Tidigare forskning som finns om trygghet fokuseras mer på vad som sker under raster (Müller, 2012). Det finns även tidigare utförda studier kring trygghet på förskolan (Ekholm & Gode, 2013), men ytterst lite som fokuseras just på fritidstiden. De olika styrdokument skolan regleras under, Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011), Allmänna råd för kvalitet i fritidshem (2007), Skollagen (Skolverket, 2010), barn- och elev skyddslagen (Beerman Zeligson et al. 2007) samt FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef, 2009), nämner en del gällande begreppet trygghet. I dessa dokument ges direktiv om att skolan ska arbeta för en trygg verksamhet i relation till bland annat den sociala gruppen, identitetsutveckling, självkänsla, samt lusten att lära. Det anges samtidigt att pedagogerna ska arbeta med den miljö som är tillgänglig så att den blir trygg, säker och utvecklande (Skolverket, 2007).

Vi anser att trygghet är en förutsättning för att barn ska lära på bästa sätt och genom att de känner sig trygga kunna ingå i ett gemensamt sammanhang på fritidshemmet. I Skolinspektionen, (2010, a) står det att ”Forskningen anger att elever lär sig bäst i integrerade och omhändertagande lärandemiljöer, där man inte bara tolererar utan välkomnar misstag” (s. 9). I styrdokumentet står det som krav att det ska finnas en lärandemiljö som är trygg och stödjer elevernas tro på sig själva, det står även att lärandemiljön ska ha ett klart lärande fokus (Skolinspektionen, 2010, a). Våra egna tankar blir att trygghet är en förutsättning för att barn ska lära så mycket som möjligt, känna glädje samt kunna skapa sig en innehållsrik och lustfylld fritid som i sig bidrar till lärande. Studiens kunskapsbidrag riktar sig till såväl kommande fritidslärare som verksam personal på fritidshem idag, men även till oss skribenter för att få en bredare kunskap kring ämnet då vi snart kommer vara verksamma i skolan och då ska kunna forma en verksamhet till barnens bästa. Genom våra tankar kring trygghet under fritidstiden ser vi att tryggheten blir synlig genom att barnen känner glädje av att vistas på

fritidshemmet och vill tillbringa sin tid där. De ska även känna tillit till de vuxna som arbetar där.

2 Syfte

Studiens syfte är att skapa kunskap om hur fritidspedagoger väljer att arbeta för att skapa en trygg verksamhet för barn på fritidshem.

2.1 Frågeställningar

Vad berättar fritidspedagoger på fritidshem om hur de skapar trygghet för barnen?

Hur ser fritidspedagoger och barn på trygghetstänkande kring lokaler och skolgården?

Hur beskriver fritidspedagogerna de faktorer som anses vara betydelsefulla för barns upplevelser av trygghet respektive otrygghet?

3 Bakgrund

I detta avsnitt redovisas trygghet, teoretiska utgångspunkter och de olika styrdokument fritidshemmet regleras under, samt vad de nämner kring begreppet trygghet. Därefter görs även en beskrivning av vad trygghet innebär i stort med hjälp utav tidigare forskning, samt vad trygghet kan innebära under fritidsverksamheten. Samt en beskrivning kring fritidshemmets historia om hur trygghet kan ha blivit synlig från fritidshemmets början fram tills idag. *Kan man ana en trygghetstanke i fritidsverksamheten redan från början?*

3.1 Trygghet

I en studie som gjorts av Mallén (2005, s. 94-95) lyfter deltagarna i studien personliga åsikter kring vad de anser att trygghet är. De menar på att trygghet kan vara att ha någon de vet att de kan vända sig till i olika situationer, alltså först och främst situationer som ses jobbiga eller där de behöver hjälp. De definierar också begreppet med att inte känna sig rädd då trygghet upplevs och vise versa, då över sig själv eller familjemedlemmar. Olika hjälpmedel kan också ha påverkan i om de känner sig trygga eller inte. Telefoner kan till exempel vara bra då kontakt med anhöriga eller vänner behöver ske fort. Även aspekter som att kunna röra sig vart de vill och när de vill anser de utgör en trygghet i sig. Men som nämnt innan blir känslan av att inte behöva känna rädsla den definitionen som lyser igenom mest i deltagarnas svar.

Ursberg (1996, s. 24) skriver i sin avhandling om relationer mellan vuxna och barn och att det sätt personal bemöter barn på ska präglas av värme, demokrati, samarbete och respekt. Något som i sig bidrar till att tryggheten hos barnen stärks. Ursberg (1996, s. 40) skriver även en del gällande omsorg till barnen och att aktivt arbeta för att den ska finnas. Med omsorg menar hon att verksam personal på fritidshem ska arbeta för att skapa trygghet och tillit till vuxna och kamrater i gruppen. Att finnas till hands, vara rättvis och erbjuda stöttning i saker barnen tar sig an kan ses som ett exempel gällande omsorg på fritidshem.

3.2 Teoretiska utgångspunkter

Studien utgår från den sovjetiske psykologen Lev Vygotskijs teori sociokulturella perspektivet (Säljö, 2010, s. 191). Bråten (1996, s. 11) skriver att Vygotskijs tankar skapades i en social situation som grundas av revolution, inbördeskrig, utländsk intervention och ekonomisk kris. Vygotskijs syn på lärande är genom ett sociokulturellt perspektiv, där han menar att människor lär sig hela tiden genom alla sociala sammanhang (Säljö, 2010, s. 191).

Genom begreppet om *den närmaste proximala utvecklingszonen (Zone of Proximal Development, ZPD)* ger Vygotskij en förklaring till hur lärande går till utifrån ett kulturpsykologiskt perspektiv. Denna princip hör ihop med Vygotskijs synsätt på lärande och utveckling. Säljö (2010, s. 191) skriver att när en individ lärt sig behärska ett nytt begrepp eller en ny färdighet, så är den individen även nära på att lära sig behärska någon annan ny kunskap. I denna studie framkommer det genom Partanen (2007, s. 19) att Vygotskij beskriver den sociala kontexten barnen befinner sig i, att utvecklingen hos varje individ påverkas via det samspel som finns mellan barnet och omgivningen.

Den närmaste utvecklingszonen skiljer mellan det som ett barn klarar av att göra på egen hand och det som barnet klarar av att lösa med stöd från en vuxen (Bråten, 1996, s. 23). Partanen, (2007, s. 23) skriver i sin bok att Vygotskij menar att utvecklingsområdet kan variera för två elever även om de kommit lika långt i sin självständiga kompetens. Därför menar han att det är viktigt att hålla ett öga på elevens självständiga kompetens men även ha uppsyn på hur eleven kan vägledas av både fritidspedagog och kompisar. Vygotskij ägnade sig framförallt åt undervisningens sociala organisation där framförallt samarbetet mellan vuxna och barn var i fokus, han menade även att samarbetet var kärnan i undervisningsprocessen. Enligt Lindqvist (1999, s. 271) skriver Vygotskij att fritidspedagoger har en stor roll i att väcka barnens intresse för en ny aktivitet. Han menade även att barn i samspel med varandra utvecklas varje stund under dagen. Vygotskij menar också att leken är den ledande utvecklingskällan, där barnen utvecklar större självkontroll och självbehärskning (Bråten, 1996, s. 42).

Säljö, (2000, s. 20) skriver att varje individ har verktyg/redskap som de använder sig av för att förstå den värld vi lever i och för att kunna agera i den. Oavsett vilka verktyg/redskap varje individ har så är kommunikation/interaktion mellan individerna det avgörande verktyget/redskapet (Säljö, 2000, s. 22). Vi delger varandra erfarenheter genom att kommunicera via frågor, samtal och genom att utöva färdigheter tillsammans med andra i omvärlden (Säljö, 2000, s. 34). För att våga delge sina erfarenheter och våga ta del av nya krävs det att man känner sig trygg i sin miljö och omgivning (Skolinspektionen, 2010, a). Varje individs förhållningssätt genom beteende, tankar, kommunikation och personlig uppfattning av verkligheten är skapade genom sociala och kulturella erfarenheter (Säljö, 2000, s. 35). Via kommunikation blir varje individ delaktig i både kunskaper och färdigheter. Att ta del av vad de andra talar om samt hur andra individers ser på världen skapar sig barnet kunskap om vad som är väsentligt i varje iakttagelse som görs. Genom dessa iakttagelser delger sig barnet i interaktiva och kommunikativa förlopp som sedan leder till att perspektiv och förhållningssätt till den miljö barnet lever i blir inbyggt (Säljö, 2000, s. 37).

En fritidspedagog som är inspirerad av Vygotskij är förmodligen intresserad av att organisera lärandemiljön utefter att främja ett pedagogiskt lärande, både via pararbete och grupparbeten (Partanen, 2007, s. 54-55). Då utvecklingszonen är individuell för varje elev så behöver varje barn stöd på olika sätt. Ett stöd där barnen får exempel och blir utmanade i sitt egna tänkande (Partanen, 2007, s. 73). Det framkommer i dagens styrdokument att varje barn har rätt till att undervisningen ska vara anpassad till att passa alla. I Lpo 94 skrivs det att ”skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära” (s.7).

3.3 Styrdokument

Med stöd i styrdokument i form av FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef, 2009), Skollag (2010), barn- och elev skyddslagen (Beerman Zeligson et al. 2007), Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011), och Allmänna råd för kvalitet i fritidshem (2007), relaterat dessa riktlinjer i avsnittet nedan.

3.3.1 FN:s Konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef, 2009), anger 45 stycken artiklar i form av punkter angående barns rättigheter. I samarbete med UNICEF och Rädda barnen arbetar de för att tillsammans skapa bestämmelser om vilka rättigheter som ska införlivas och respekteras för alla barn i världen (Unicef, 2009). FN:s konvention om barnets rättigheter

(2009), är grundat i ett långt arbete som startade redan under 1920-talet och arbetet har sedan dess fortskridit fram till idag.

De bestämmelser som anges i FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef, 2009) ska gälla alla barn, och alla barns lika värde är något som starkt lyser igenom i dessa angivelser. Till att börja med nämns att alla barn ska ha rätten till att få gå i skolan. De ska även äga rätt till att känna trygghet, både i hemmet, skolan och samhället i stort. Under artikel 26 står det att ”varje barn har rätt till social trygghet”. De ska äga rätten till social trygghet och ges den hjälp som krävs till att få det om så skulle behövas. Artikel 2 fastställer att inget barn ska diskrimineras eller bli sämre behandlade på grund av olikheter som till exempel kön, etnicitet/religion, funktionshinder eller levnadsförhållanden. Mobbning i skolan ska samtidigt aktivt motverkas för att ge barnen en trygg miljö under skoltiden (Unicef, 2009). Under artikel 3 står det angivet att de tjänster, institutioner och inrättningar som rör barnen och på något vis har ansvar för dem, ska arbeta för att främja deras hälsa och säkerhet. Personal som är verksam ska vara lämplig för yrket samt ha den kompetens som krävs för att främja detta. Det nämns också under artikel 12 och 13 att varje barn ska ha rätt att säga sin åsikt och göra sin röst hörd. Till exempel ska skolans lärare i största mån höra barnens åsikter innan beslut fattas (Unicef, 2009).

Under artikel 29 anges skolan som en plats för barns utveckling. De ska få lära så mycket som möjligt i skolan och ständigt utvecklas och förberedas inför det kommande livet som vuxen (Unicef, 2009). De ska också enligt artikel 31 ha rätt till fritid, vila och möjlighet till att leka fritt (Unicef, 2009).

Mycket av vad som anges i FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef, 2009), kan kopplas till begreppet trygghet i skolan och vilka rättigheter barnen har där.

3.3.2 Skollag

I skollagen finns 29 kapitel skrivna om bestämmelser som gäller skolans, fritidshemmets och förskolans rättigheter och skyldigheter för barn, elever och deras vårdnadshavare. Dessa bestämmelser har beslutats av Riksdagen (Skollag, 2010). Bestämmelser som anges i kapitel 5 *trygghet och studiero* är bestämmelser som gäller alla skolformer, förutom förskolan. De bestämmelser som står i 1-6 § gäller även för fritidshemmet. Under 3 § står det skrivet att skolan ska planeras så att alla elever ska känna sig trygga samt att studiero ska ges. I 4 § anges att ordningsregler ska utformas till varje skolenhet som därefter även ska följas upp (Riksdagen, 2010). Förutom ordningsregler som gäller för varje skola står det i barn- och elevskyddslagen att en likabehandlingsplan måste skrivas. Det är bestämmelser som skrivs fram tillsammans med barnen om hur man bland annat uppträder gentemot varandra (Beerman Zeligson, Fraenkel, Larsson & Persson, et al. 2007, s. 67).

3.3.3 Barn- och elevskyddslagen

Beerman Zeligson et al. (2007, s. 8) menar att alla typer av relationer som görs i skolan är en bidragande faktor för inläring. För att barnen ska tillägna sig fördjupade kunskaper i skolan måste de få en god relation till de vuxna som arbetar där. Kan de vuxna förmedla trygghet i relationen och samtidigt få den att bygga på tillit lär sig även barnen att lita på sina jämnåriga, vilket i sig bidrar till goda kamratrelationer (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 8).

År 2006 trädde barn- och elevskyddslagen ”Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling i skolan”, eller BEL som den också kom att kallas, i kraft (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 66). Lagen anger först och främst fem grunder/faktorer där det är förbjudet med trakasserier, diskriminering och kränkande behandling i skolan. Dessa fem faktorer gäller kön, religion/tro, etnicitet, sexualitet och funktionshinder. Samtidigt finns det två ytterligare faktorer som skrivs fram i lagen: annan kränkande behandling och sexuella trakasserier (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 66). Lagstiftarna vill skapa en skola som förespråkar trygghet för de barn som vistas där (Beerman Zeligson, et al. 2007, s. 4).

Skolan och dess personal har alltid haft kravet på sig att motarbeta kränkningar. Sedan barn- och elevskyddslagen trädde i kraft har kravet ökat än mer. Skolan har i uppdrag att lära ut kunskap och bidra till att forma goda demokratiska samhällsmedborgare. Beerman Zeligson et al. (2007, s. 66) menar att genom barn- och elevskyddslagen måste lärare bli bättre på att aktivt samtala med barn om frågor som rör just kränkande behandling och diskriminering i skolan. I lagen anges det också att alla verksamma parter i skolan ska arbeta för att främja kamratgemenskapen i de grupper barnen ingår i under skoldagen. Att personalen medvetet formar verksamheterna efter vad som gynnar barnen i form av till exempel värdegrundsarbete och aktiviteter med mera, ses som en förutsättning för att främja det bästa kamratklimatet för barnen (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 66-67).

I samband med barn- och elevskyddslagen krävs det att varje enskild skola upprättar en likabehandlingsplan och att den kontinuerligt efterföljs och utvärderas. Med likabehandlingsplan menas kort sagt att skolans personal i samarbete med elever upprättar ett skriftligt dokument som anger hur, och på vilket sätt man arbetar för barns lika rättigheter samt hur man förhindrar och förebygger kränkande behandling och trakasserier (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 67).

3.3.4 Läroplan

Till att börja med fastställer Lgr11 att skolan ska vara en social plats där gemenskapen ska prioriteras och i sig ge en trygghet samt skapa vilja att lära. Den ska också förmedla kunskap kring att skapa sig en trygg identitet och kunna förstå andra individer. Skolan har en betydelsefull roll när det gäller barns personliga trygghet och att stärka deras självkänsla. Genom att barnen känner trygghet i gruppen de är en del av samt känner tillit till såväl vuxna som kompisar, kan deras självkänsla stärkas (Skolverket, 2007). Skolan är också en plats som ska bidra till att barnen utvecklas och genom det känna glädje över att uppnå personliga framsteg (Skolverket, 2011).

I de Allmänna råden för kvalitet i fritidshem (2007), står det angivet att fritidshemmets miljö, både inne som ute, ska utformas på ett sätt som gör platserna trygga, hälsosamma, utvecklande och säkra för de barn som vistas där. Barngruppen bör heller inte vara för stor eftersom det i sig kan bidra till otrygghet genom att det blir svårt att överblicka gruppen. Finns det även barn med särskilt stöd i verksamheten ska dessa ges det stöd som behövs genom kontakt mellan övrig inblandad personal samt vårdnadshavare. Det är en viktig faktor för att skapa trygghet för barnen/barnet (Skolverket, 2007).

Det var först 1994 som begreppet ”trygghet” togs upp enskilt i läroplanen. I Lpo 94 framkommer det att ”skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära” (s. 7). Varje elev har rätt att få utvecklas, känna glädje och

när framsteg och övervinnande av svårigheter görs ska eleven få erfara den tillfredsställelse som det ger (Skolverket, 1994). År 2011 kom den senaste läroplanen ut Lgr 11, och kring begreppet trygghet har det tillkommit att ”medvetenheten om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktigt att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar” (Skolverket, 2011, s. 7).

3.3.5 Uppföljning av styrdokument

Skolinspektionen har gjort en egen tolkning om fritidshemmets uppdrag utifrån nationella mål, krav och lagstiftarens intentioner samt Skolverkets egna rekommendationer (Skolinspektionen, B, 2010). Ur en pedagogisk utgångspunkt så har en tolkning gjorts att verksamheten ska stödja barnens intellektuella, sociala, emotionella och fysiska utveckling. Verksamheten bör också vara lustfylld, varierad och utgå från en god balans mellan inslag som är planerade av personal samt av barnens fria val. När fritidspedagogerna formar verksamheten så bör de utgå från tanken att alla barn är olika och har olika erfarenheter, behov och intressen, det dels då de är blandade åldrar i en barngrupp. Skolinspektionen, B (2010) skriver i en rapport att ”Genom verksamheten bör barnen få möjlighet att utveckla egna intressen och tillit till sin egen förmåga så att de blir självständiga och på sikt kan skapa en positiv och utvecklande fritid på egen hand” (s. 13). Med dessa faktorer i tanken så kan inte verksamheten se likadan ut i alla barngrupper, däremot ska varje verksamhet arbeta med att säkerställa kvalitet och likvärdighet. På fritidshemmet ska varje barn mötas med respekt och en upplevelse av tillit, trygghet, tillhörighet, delaktighet och sammanhang. Fritidshemmet bör vara mån om barnens kroppsliga välmående och försöka undvika osäkerhet som trängsel, hög ljudnivå och stress för att skapa en trygg miljö (Skolinspektionen, 2012).

Fokus för Skolinspektionens granskningar är alla barns och elevers lika rätt till god utbildning och kunskapsutveckling i en trygg miljö. I styrdokumentet återspeglas detta i krav på en trygg lärandemiljö som stödjer elevernas självtillit och har ett tydligt fokus på lärande (Skolinspektionen, 2010, a).

3.4 Tidigare forskning

I avsnittet innan presenterades en genomgång av de styrdokument skolan och fritidshemmet regleras under presenterats, och vad de anger gällande begreppet trygghet. Härnäst följer en presentation av forskning som tidigare utförts kring begreppet, i form av rapporter, avhandlingar, litteratur och tidskrift. Dessa tar upp aspekter på begreppet trygghet och vilka faktorer som kan påverka barns känsla av trygghet på fritidshem. Faktorer som blivit synliga i genomgång utav tidigare forskning är bland annat kompisrelationer och relationer mellan barn och vuxna, barngrupper och dess storlek, samlingars funktion på fritidshem samt fritidspedagogers roll i skapandet av barns känsla av trygghet.

3.4.1 Kvalitet i fritidshem

I en rapport skriven av Skolverket (2000, s. 21) i syfte att utvärdera fritidshemmets kvalitet, skrivs olika mål fram som fritidspedagoger angett för verksamheten. Det nämns bland annat att barnen ska känna trygghet när de spenderar tid på fritidshemmet och att de samtidigt ska kunna få chans till vila eller chans till egen tid. Aspekter som kopplas till kompisrelationer tas också upp, då i formen att fritidspedagogerna ska inneha ett arbetssätt som främjar barnen till

att umgås och leka med varandra. Man ska samtidigt arbeta för att få barnen att fungera bra i grupper de ingår i.

Gällande utemiljön som finns tillgänglig under fritidstiden anges det att en viktig faktor är att barnen har tillgång till gröna områden på skolgården eller åtminstone i anslutning till den, som de har chans att använda sig av. Barnen ska även ha tillgång till plana ytor där de till exempel kan spela boll eller leka i största allmänhet. Skolgården bör samtidigt vara utrustade med olika redskap som främjar rörelse, det kan antingen vara klätterställningar eller gungor med mera. Ytan bör samtidigt vara anpassad efter antalet barn som vistas på skolgården då de ska få chans till att röra sig fritt med tillräcklig yta för de lekar och aktiviteter som utspelar sig där (Skolverket, 2000, s. 27).

Det poängteras också att man som fritidspedagog ska se varje enskild individ på ett eller annat sätt under dagen (Skolverket, 2000, s. 21). Många av de fritidspedagoger som deltagit i rapporten menar att barngrupperna är för stora i relation till antal verksamma fritidspedagoger och att det oftast blir omöjligt att se varje barn under dagen. Man har heller inte tiden till att sitta ner tillsammans med dem längre stunder och det blir samtidigt svårare att hålla tillräcklig överblick (Skolverket, 2000, s. 29).

I rapporten från Skolverket (2000, s. 34-35) framgår även att personalen trots att de ständigt brottas med olika problem ofta lyckas att skapa trygghet för de barn de tar hand om. Trygghet utifrån rapporten ses som en av de faktorer som värderas högst av de flesta fritidspedagoger. Även många av barnen som varit deltagande i rapporten uttrycker att de känner sig trygga under sin tid på fritidshemmet. De litar på fritidspedagogerna och känner sig trygga med dem (Skolverket, 2000, s. 41), vilket även gäller för de flesta av vårdnadshavarna (Skolverket, 2000, s. 52).

Ytterligare faktorer som framkommer genom tidigare forskning och som anses kan främja tryggheten på fritidshem är bland annat samling samt relationer inom gruppen. Pihlgren (2011, s. 159) menar att man genom samlingen kan skapa lugn och trygghet.

3.4.2 Samlingens funktion på fritidshem

Samlingen på fritidshem har oftast syftet att stärka den sociala kompetensen hos barnen och barngruppen i sig (Pihlgren, 2011, s. 158). Ses samlingen ur ett harmoniperspektiv har samlingen förbestämd planering och fasta rutiner och genom det skapas lugn och trygghet (Pihlgren, 2011, s. 159).

Haglund (2004, s. 80) skriver i sin avhandling att samlingars syfte är att försöka skapa gemenskap i gruppen och samtidigt främja tryggheten. De kan också vara ett tillfälle för att utbyta tankar och kunskaper inom gruppen. Det menar också Davidsson (2000, s. 23) i sin rapport genom att hon påpekar att samlingen är menad att bygga samhörighet och trygghet samt åstadkomma ordning och föra fram kunskap. Hon poängterar att det spelar roll hur samlingens konstellation ser ut, alltså hur man placerar ut deltagarna. Då helst i form av en cirkel för att alla deltagare ska se varandra bättre och känner genom det mer gemenskap. Haglund (2004, s. 122) skriver också att genom samlingar har man som pedagog chans till att se många av barnen. Att få tid till att samtala med barnen dagligen resulterar i att trygghetskänslan hos dem stärks.

3.4.3 Barngrupp och fritidspedagoger

Johansson och Ljusberg (2004, s. 55) skriver om trygghet i sin rapport där de utfört en studie om hur barn uppfattar fritidshemmet. Genom studien lyfts kompisrelationer fram som en faktor för att man som barn ska känna trygghet på fritidshemmet. En ytterligare trygghetsfaktor som Johansson och Ljusberg (2004, s. 56) menar sig se i studien är tillgängliga vuxna. Alltså att fritidspedagogerna vistas nära barnen samt har en god relation till dem. Lindqvist (1999, s. 22) menar att Vygotskij skriver att fritidspedagogen är ledaren i barngruppen och ska inspirera varje barn till samspel med de andra barnen. Barnen i Johansson och Ljusbergs (2004, s. 61) studie påpekar att det känns skönt när de märker att fritidspedagogerna har koll på alla barn genom att de går igenom närvarolista och prickar av. Som slutsats menar Johansson och Ljusberg (2004, s. 188) alltså att det finns en del faktorer som påverkar om barnen känner trygghet eller inte och att fritidspedagogerna då har en bidragande del i barnens trygghetskänsla.

Genom en studie gjord av Hjalmarsson (2010, s. 52) beskrivs det att fritidspedagoger ser sig vara bra på att skapa trygghet och ett bra klimat i verksamheten. Fritidspedagogers främsta uppgift i yrket anses vara att kunna skapa goda relationer, en bra sammanhållning i gruppen men även att skapa trygghet för barnen på fritidshemmet.

Ihrskog (2006, s. 96) skriver i sin avhandling att smågrupper kan skapas där relationerna är bra och att barnen genom det känner trygghet i att de har någon att vara tillsammans med. Alltså menar hon att barnen känner trygghet i att de vet att de har någon att leka med (Ihrskog, 2006, s. 106). Att inte vara ensam och ha några kompisar som barnen vet att de kan vända sig till i olika situationer utgör en trygghet i sig för dem. Kompisrelationer är samtidigt en bidragande faktor för barns identitetsutveckling. Hon skriver att fritiden som spenderas i sociala sammanhang påverkar barns identitetsutveckling (Ihrskog, 2006, s. 28) Identiteten skapas genom kommunikation med andra (Ihrskog, 2006, s. 42), och goda kompisrelationer i sig utgör en positiv påverkan på barns identitetsutveckling (Ihrskog, 2006, s. 152).

Hansen (1999, s. 89-90) skriver i sin avhandling vad det innebär för barn att ha fler tillgängliga vuxna i skolan. Det positiva med tillgängliga vuxna kan vara att barnen får mer hjälp i det praktiska arbetet som sker, samt att varje individ får större möjlighet till vuxenkontakt. Samtidigt finns det också negativa aspekter på antalet vuxna i verksamheten. Då genom att det kan upplevas förvirrande för barnen med många vuxna som har olika tankar och regler kring verksamheten. Det i sig kan påverka barnens trygghet negativt eftersom de inte vet vad som gäller. Så länge de vuxna i verksamheten har bra kommunikation sinsemellan och arbetar gemensamt och i samma riktning, ser vi studenter att det enbart påverkar barnen positivt. Skolverket har gjort undersökningar där det framgår att barngrupperna har mer än fördubblats sedan början av 1990 talet och under tiden har även antalet anställda minskat. Under 1980-talet låg barnantalet på 17.8/grupp medan antalet ökat till 38.8/grupp under 2012 (Lorentzi, 2012). Lärare som har en stor barngrupp kan riskera att relationen till varje barn eventuellt inte blir så starkt som det bör vara. Risken finns då att barnen inte känner tillräckligt stark trygghet till läraren för att säga till när saker och ting är fel (Pihlgren, 2011, s. 158; Thornberg, 2006, s. 25).

I en sammanfattning om kvalitén på fritidshemmet som gjorts av Skolinspektionen, B (2010) anges att många anställda fritidspedagoger har ambitionen att skapa en trygg och säker miljö för barnen. Det framkommer även att relationerna mellan fritidspedagoger och barn har en

tendens att bli ytliga i större barngrupper och att både tillsyn av barnen och säkerheten på vissa fritids bör ses över. Haglund (2009, s. 34) skriver i sin studie om fritid som diskurs och innehåll, att det i en stor barngrupp finns risk att fritidspedagoger inte har tiden till att engagera sig i barns lek och att det kan leda till att de barn som är i extra behov av stöd och trygghet inte får detta.

Fritidshem är ständigt under utveckling och kommer därför aldrig bli helt perfekt eller färdig. En perfekt skola är svår att åstadkomma och kommer förmodligen heller aldrig att uppstå. Personal och ledning som är verksam i skolan kan däremot göra sitt bästa för att skapa en så bra skola som möjligt för barnen. Det kan ske genom att personalen erhåller ett bra ledarskap (Beerman Zeligson, Fraenkel, Larsson & Persson, 2007, s. 10).

3.5 Trygghet

I detta stycke har valet gjorts att bortse från de faktorer som hamnar utanför fritidshemmets verksamhet och istället fokuseras det mest på att lyfta fram vad som bidrar till att tryggheten blir synlig på just fritidshemmet för de barn som vistas där. Däremot görs också ett försök till att lyfta fram hur begreppet trygghet i stort kan definieras. Efter detta stycke följer sedan en kort genomgång av trygghet på fritidshem genom historien och fram till idag.

Begreppet trygghet i sig är svårt att definiera. Begreppet kan förklaras som en känslomässig upplevelse som varierar från person till person i olika sammanhang. Grundläggande för varje människa kan vara att de har någonstans att bo och möjlighet till att få mat i magen varje dag. Det kan även vara att vistas i en miljö som i sig är relativt trygg och där skador och olyckor har låg risk att inträffa. Listan med faktorer kan göras lång och begreppet innebär som sagt olika för varje enskild individ.

Det finns olika sätt för fritidspedagoger att arbeta på för att skapa trygghet, och skolan i sig har som uppdrag att arbeta för att skapa trygghet för de barn som vistas där (Skolverket, 2007, s. 20). Samling, storlek på barngrupperna i relation till antal fritidspedagoger, hur relationen mellan barn och fritidspedagoger ser ut, skolgårdens uppbyggnad samt lokalerna inomhus är alla faktorer som vi studenter anser kan påverka tryggheten på fritidshem.

3.5.1 Trygghet på fritidshem igår och idag

Tillbaka sett i tiden så har fritidshemmet och dess verksamhet en historia som sträcker sig över hundra år tillbaka. Johansson (1986, s. 7) menar att den så kallade arbetsstuga som startades upp i Sverige i slutet på 1800-talet, kan ses som en föregångare till fritidshemsverksamheten som finns idag. Syftet och utgångspunkten med verksamheten var att hindra barn från att vistas på gatorna och begå brott (Johansson, 1986, s. 11).

Verksamheten skulle ge omsorg och tillsyn och på så sätt leda barnen bort från tiggeri, skolk och andra beteenden som ansågs mindre lämpliga av samhället, och på så sätt leda dem in på andra vägar som då sågs mer lämpliga. De barn som ansågs ligga i riskzonen för dessa olämpliga beteenden var de vars familjer tillhörde arbetarklassen, och de som klassades som mindre förmögna (Rohlin, 2001, s. 14-15). Tiden i arbetsstugan erbjöd barnen aktiviteter som

utgick från arbete vilket ändrades när arbetsstugan övergick till benämningen eftermiddagshem under 1930- 40-talet. På eftermiddagshemmet skulle barnen istället få ta del av en verksamhet som innehöll bland annat lek, utevistelse och fria aktiviteter. Det gjordes samtidigt undantag för läsläsning för de barn som behövde det. Det centrala och som förblir samma under både verksamheten i arbetsstugan som eftermiddagshemmet är disciplineringen och den fostran som visades genom att barnen fick lära sig passa tider, läsa läxor, ett gott beteende och inte strunta i skolan (Rohlin, 2001, s. 15).

I och med att syftet med både arbetsstugans- och eftermiddagshemmets verksamhet till viss del var att få bort barnen från gatorna och förebygga brott, anser vi studenter då att trygghetsfaktorn var synlig redan från start.

Synen på barn har genom tiderna förändrats avsevärt fram tills idag. I dagens skola och dess verksamhet är barn mer självsäkra och blir allt mer tagna på allvar av de vuxna som arbetar där. Förr i tiden hyste barn en generell rädsla för vuxna både utanför och i skolan, och för inte alls länge sedan var det vanligt att denna rädsla förekom (Beerman Zeligson et al. (2007, s. 9). Barn hade förr mer respekt för vuxna vilket i dagens samhälle har ändrats då lärarna erhåller ett annat förhållningssätt i form av att auktoriteten blir synlig på ett annat sätt. Det kan samtidigt ses som en fördel då det kommer till lärande. Lärare idag behöver inte skrämman barnen för att kunna vara tydliga ledare. Istället ser man ledarskap som något man måste utveckla, erövra och vårda varsamt. I dagens skola ska lärare försöka se varje enskild individ och utefter det anpassa sitt förhållningssätt så att det gynnar barnet (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 9-10).

Dagens fritidshem har ett uppdrag i att främja tryggheten för barnen. Då dels genom angivelser att skolan ska arbeta för en trygg verksamhet i relation till bland annat den sociala gruppen, identitetsutveckling och självkänsla, samt lusten att lära och så vidare (Skolverket, 2007).

4 Metod

I denna studie används en kvalitativ metod. Ahrne och Svensson (2011, s. 14) förklarar att kvalitativ metod är lämplig för att upptäcka samhällets mekanismer. Det kan handla om att förstå hur kulturer förändras, hur värderingar uppstår och hur social interaktion utspelas mellan människor. Används kvalitativa metoder är man som forskare ofta väldigt nära vad som ska studeras och de människor som deltar i forskningen. Det är även lättare som forskare att vara flexibel under arbetet och man har genom det större chans till att förändra studien under tiden fältarbetet genomförs. När det kommer till analys av data som samlats in på fältet får forskaren själv skapa verktyg för att genomföra detta, vilket skiljer sig från en kvantitativ metod som oftast redan har färdiga analysverktyg. Likaså ställs andra krav på trovärdigheten av forskningen då en kvalitativ sådan inte har statistik att luta sig tillbaka på som däremot är möjlig i en kvantitativ metod (Ahrne & Svensson, 2011, s. 17). Vi har valt denna metod för att, i linje med Ahrne och Svenssons (2011, s. 19) "...finna eller skapa en väg som tar oss från brist på kunskap till kunskap, från en obesvarad fråga till ett svar, från ett problem till en lösning".

Klerfelt (2007, s. 61) skriver i sin avhandling att en kvalitativ metod kan användas "som verktyg för att förstå och urskilja skeenden och företeelser". Vi använder kvalitativ metod för att synliggöra fritidspedagogernas arbetande kring trygghet på fritidshem. Genom att välja kvalitativa metoder kommer vi närmare den miljö som vi vill studera (Ahrne & Svensson, 2011, s. 17).

För att samla in relevant data krävs därför en kvalitativ metod som ger oss möjlighet att samtala tillsammans med deltagarna och få möjlighet att ställa frågor som lämpar sig för situationen. En fördel med att göra kvalitativa intervjuer är att under tiden kunna välja vilken ordning frågorna ställs (Ahrne & Svensson, 2011, s. 40). Vi studenter är främst intresserade av de tankar och funderingar barnen och fritidspedagogerna har kring ämnet och intentionen blir därför inte att mäta dessa. Vi vill forma vårt metodval efter den form av data vi vill samla in och då ser vi kvalitativ metod mest relevant.

4.1 Metodval

Som verktyg i denna studie har vi valt att använda oss av samtalspromenader tillsammans med barn och vuxna men då att de inte skett samtidigt utan var för sig. Därefter har intervjuer med de fritidspedagoger som deltog i samtalspromenaderna genomförts. Det för att fördjupa oss mer kring vad som sagts under samtalspromenaderna, både det som fritidspedagogerna tog upp och det som barnen tog upp. Intervjuerna med fritidspedagogerna hoppas vi bidragit med information om hur fritidspedagogerna arbetar för att göra alla platser roliga och trygga för barnen att vistas på. Intervjuerna med fritidspedagogerna grundar sig i data vi tidigare samlat in genom samtalspromenaderna med barnen (Klerfelt & Haglund, s. 156).

Utifrån en kvalitativ metod har vi använt oss av ostrukturerad intervju vilket innebär att vi som intervjuare vet vilka områden som ska täckas in men att frågorna ställs i den ordningen situationen bjuder in till. Genom att lägga upp intervjuerna på detta sätt så finns det inte utrymme för att göra många intervjuer då det är extra tidskrävande att transkribera och analysera. Stukát (2011, s. 45) skriver fram att det går att välja ut och transkribera enbart delar som anses relevanta för studien och bortser därigenom från delar som inte har med studien att göra. Genom detta spar man tid, men förutsätter dock att ingen relevant information går

förlorad. Denna metod har i slutet av transkriberingen används då det under både samtalspromenader och intervjuer samtalats kring ting som inte alls berör studien (Stukát 2011, s. 44-45).

4.2 Samtalspromenader

Intresset för samtalspromenader har dykt upp genom en studie som gjorts av Klerfelt och Haglund (2011). Utgångspunkten i denna studie ligger i ett sociokulturellt perspektiv där det framgår att vi lär i samspel med andra. Där största fokus läggs på den sociala kontexten, hur samspelen mellan individen och den omgivningen han/hon befinner sig i påverkar utvecklingen hos dem (Partanen, 2007, s. 19). Vi anser att detta framgår via samtalspromenader, där syftet är att se vilka platser barnen är på och varför. Samtalen med fritidspedagoger och barn har gett oss en tydlig bild av fritidshemmet och kan på så sätt besvara våra frågeställningar på ett klart sätt. Syftet med att utföra samtalspromenader med både fritidspedagoger och barn var för att skapa en överblick ifall om att fritidspedagogerna hade fokus på rätt platser, de platser som barn ansåg vara mest otrygga.

Fyra barn och en personal från varje fritidshem har gått samtalspromenader tillsammans med oss studenter men då i olika omgångar uppdelat genom att personalen gått själv och barnen gått två och två. Vi valde att göra på detta sätt eftersom vi under samtalspromenaderna har använt oss av ljudupptagning för att det skulle bli så enkelt som möjligt att fånga upp vad som sades. Under samtalspromenaderna låg fokus på att lyssna noga på vad som sades och utifrån det ställa följdfrågor kring vad barnen och pedagogerna berättade, samt kring de foton de tog med kameran.

Då vi ville vara aktiva lyssnare när vi genomförde både samtalspromenaderna och intervjuerna så valde vi att använda oss av ljudinspelning via telefon, dels för att inte missa några viktiga kommentarer och dessutom kunna gå igenom samtalet och intervjun efteråt (Björndal, 2005 s. 72). Trots att vi använde oss av ljudinspelning fördes även anteckningar under både intervjuer som samtalspromenader ner på papper där kommentarer som ansågs vara extra viktiga blev mer synliga (Björndal, 2005 s. 98).

4.3 Urval och bortfall

Studien har ägt rum på två olika skolor med fokus på två olika fritidshem på vardera skola som var villiga att delta i studien. På varje fritidshem genomfördes så kallade samtalspromenader tillsammans med både personal som barn där samtalet och dess frågor fokuserades på trygghet.

När vi tog kontakt med de skolor som vi ville utföra studien på, gjordes ett medvetet val genom att välja två skolor som skiljde sig en aning ifrån varandra. Då i form av storlek på staden de finns placerade i samt hur miljön ser ut i och runt omkring skolorna. Tanken är att få en bredare uppfattning och göra studien mer generaliserbar (Stukát, 2011, s. 133).

När resultaten presenteras i följande stycken redovisas de utifrån vilken skola de finns på och inte vilket fritidshem det gäller. Detta gäller dock inte fritidspedagogerna då valet har blivit att presentera dessa gemensamt. Skolorna som besökts har döpts om till Skogsdungeskolan respektive Gråmarksskolan eftersom de fritidspedagoger samt barn som deltagit i studien ska ges konfidentialitet. Barnen som deltagit i samtalspromenaderna kommer kallas för ”barn”

och de fritidspedagoger som intervjuats kommer benämnas med namnen Sara, Emma, Karin och Alice.

Eftersom godkännande givits från många vårdnadshavare att deras barn fick delta i studien användes det obundna slumpmässiga urvalet (OSU) lottdragning (Stukát, 2011 s. 66). Det för att skapa en urvalsgrupp slumpmässigt och även på ett rättvist sätt. Under studiens gång fanns det risk för internt bortfall. Alltså barn som väljer att inte delta av olika anledningar trots att de "vann" lottdragningen (Stukát, 2011, s. 72). Det är en av orsakerna till att de tillståndsmallar vi fått tillbaka sparats ifall en ytterligare lottning behöver genomföras.

Skogsdungeskolan är en skola för barn från förskoleklass och upp till årskurs 5, och finns placerad i utkanten av en lite mindre stad. På skolan finns fyra olika fritidshem och studien har utförts på två av dessa. Barnen har en relativt grön skolgård att röra sig på som dessutom är förhållandevis stor. Lokalerna inomhus skiljer sig däremot en aning från fritidshem till fritidshem, där upplevelsen att det ena hade tillgång till lite större yta medan det andra hade lite mindre blev synlig. I övrigt har de ungefär samma förutsättningar.

Gråmarksskolan är en skola för barn från förskoleklass och upp till årskurs 6. Skolan är placerad i centrum av en större stad och är i största mån inhägnad. På skolan finns det tre stycken fritidshem och studien har utförts på två av de mindre fritidshemmen som finns där. Lokalerna inomhus är till viss del begränsade och fritidshemmen använder sig av klassrummen barnen vistas i under skoldagen med tillgång till smårum eller så kallade "grupprum". När barnen är utomhus vistas de oftast på en asfalterad innegård som runt om omfamnas av skolbyggnaderna. De har även chans till att vara på skolans "framsida" där bland annat fotbollsplaner med konstgräs finns.

Innan besöket på skolorna gavs tillståndsmallar ut till barnens vårdnadshavare (se bilaga 1) där de fått skriva under ifall de tillåter att deras barn deltar i en samtalspromenad tillsammans med oss studenter. Efter att målsman gett tillstånd kom även barnen få möjligheten till att skriva under en egen tillståndsmall (se bilaga 2) där de själva fick välja om de ville vara med och får samtidigt en inblick i vad det skulle innebära att delta. När barnen själva får ta ställning till om de vill delta eller inte så kommer externt bortfall att inträffa (Stukát, 2011, s. 73). Det visade sig att det inte var alla barn som ville delta i studien trots att vårdnadshavare gav sitt medgivande. Det framkom först vid tydligare beskrivning om vad samtalspromenaden innebar, att de själva skulle följa med oss studenter på en promenad.

Vad gäller urvalet av fritidspedagoger så var tanken att en fritidspedagog från varje fritidshem som är heltidsanställd och även utbildad inom läraryrket skulle delta. Även fritidspedagogerna fick fylla i en tillståndsmall där de gav sitt godkännande till att delta (se bilaga 3).

4.4 Genomförande

Inför samtalspromenaderna har frågor formulerats om olika platser som barnen fått visa oss. Vid varje plats fick barnen ta ett kort och sedan beskriva vad som gör platser roligt att vistas på eller varför platser ibland undviks.

Sammanlagt har 8 stycken samtalspromenader genomförts med 16 stycken barn, och 4 stycken samtalspromenader med fritidspedagoger. Varje samtalspromenad tog ungefär 20min. De flesta barnen som deltog i samtalspromenaderna tyckte det var roligt och bidrog med ett

gott samtal och visade många olika platser. Det fanns dock undantag då barnen inte tyckte att samtalspromenaden var rolig och i detta läge försöktes samtalspromenaden skyndas på så att barnen snabbare blev klara.

Efter genomförandet av promenaderna med de barn som ingick i vår studie så utfördes samma samtalspromenad med en fritidspedagog från varje fritidshem. De fick samma frågor som barnen men de fick istället visa platser som de ser att barnen vistas mycket på eller undviker. Inför besöket på andra skolan togs ett beslut om att lägga om ordningen på barnen och fritidspedagogerna genom att istället genomföra samtalspromenaderna med fritidspedagogerna först, utan att ha valt vilka barn som skall delta. Anledningen till detta var för att fritidspedagogerna skulle tänka på platser utifrån alla barn på fritidshemmet och inte endast utifrån de barn som deltog i samtalspromenaden.

Genom att ändra ordningen på urvalet av barn och samtalspromenaderna med fritidspedagogerna så var förhoppningen att fritidspedagogerna skulle tänka mer generellt kring vad barnen på hela fritidshemmet tyckte om platserna och inte enbart vad de fyra barn som deltog från deras fritidshem tyckte. Medan samtalspromenaderna genomförts har loggböcker använts för att föra in tankar och reflektioner kring vad som hände under hela processen. Det för att inte gå miste om något som utöver promenaderna kan vara relevant för studien.

Därefter utfördes individuella intervjuer tillsammans med de fritidspedagoger som deltog under samtalspromenaderna, där frågorna har haft fokus på all data som sammanställts genom det samtalspromenaderna gav oss. Varje intervju tog 20-30min att genomföra. Det blev mer ostrukturerade intervjuer då ordningen på frågorna utgick från vad fritidspedagogerna svarade på de frågor som ställdes. Däremot uppkom en idé om hur mycket information vi ville få fram och ställde därför så många frågor som krävdes för att få svar på det vi sökte. Meningen med intervjuerna var att få en tydligare bild över hur väl fritidspedagogerna känner till de platser som barnen vistas på och varför de undviker vissa platser. Största fokus gavs de platser barnen ansåg vara otrygga samt platser om lugn och ro. Intervjuerna i sig ger förhoppningar att få in information från fritidspedagogerna om hur de arbetar med att göra alla platser på skolgården roliga och trygga för barnen att vistas på.

Oavsett vilka metoder som valts kommer förmodligen inte den datainsamling som gjorts bli helt tillförlitlig över alla skolor och fritidshem. Alla skolor har olika faktorer som påverkar vilka platser som anses vara trygga respektive otrygga. På det hela taget kan slutsatsen dras att reflektionerna som fritidspedagogerna har kring begreppet trygghet bör vara anknytet till det som står i styrdokumentet, vilket är samma riktlinjer som alla inom läraryrket ska följa.

4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

För att få fram hur bra de mätinstrument som används i en studie är brukar man tala om validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Med validiteten av en studie menas att det ska diskuteras kring om det som är avsett att mätas blivit mätt. Tittar man däremot närmare på reliabiliteten av en studie handlar det om hur tillförlitligt själva mätinstrumentet är. Sist ska man även diskutera kring för vem/vilka resultaten avser att gälla, alltså generaliserbarheten utav studien (Stukát, 2011, s. 133).

Inspelningarna som gjorts under samtalspromenader respektive intervjuer har resulterat i olika kvalitet. När vi lyssnade igenom de intervjuer genomfördes med fritidspedagogerna var det inga problem att höra vad som sades i och med att vi under samtliga intervjuer placerade oss i avskilda rum som fritidspedagogerna själva valde ut. Däremot blev inspelningarna under samtalspromenaderna ibland svaga då delar spelades in utomhus där blåsten störde upptagningen, samt att vi ibland vistades med övriga barn inne på fritidshemmen. Det resulterade i att det under vissa delar var svårt att uppfatta vad barnen sa. Trots dessa svårigheter anser vi inte att något relevant material gått förlorat då vi samtidigt förde anteckningar på papper vid sidan om.

De frågor som ställdes under både samtalspromenader som intervjuer har efter att de ställts haft chans att utvecklas genom att ställa ytterligare frågor (följdfrågor). Det i sig anser vi gör svaren mer tillförlitliga och vi får genom dessa även mer data att arbeta med. Intervjuerna och samtalspromenaderna har också varit relativt öppna och vi som studenter var noga med att påpeka att vi enbart var intresserade av barnens och fritidspedagogernas tankar kring de frågor som ställdes, och hoppas att det blev tydligt för dem. Genom det hoppas vi också att de svar vi fick från dem var sanna och inte påhittade.

4.6 Etiska övervägande

Innan genomförandet av samtalspromenaderna och intervjuerna så informerades både barn och fritidspedagoger om vilka rättigheter de har och samtidigt vilka våra skyldigheter gentemot dem är. Vetenskapsrådet har fyra forskningsetiska krav som behövs tas hänsyn till gentemot de barn och fritidspedagoger som deltar. Dessa fyra forskningsetiska krav är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Att följa dessa krav innebär att alla parter i studien informeras om vilket syfte datainsamlingen har, som i denna studie innebär att informera de barn och fritidspedagoger som deltar i studien, att vårt syfte är att skapa kunskap om hur fritidspedagoger väljer att arbeta för att skapa en trygg verksamhet för barn på fritidshem. Detta har informerats muntligt och finns även utskrivna i de tillståndsmallar som delats ut. Genom tillståndsmallarna förhåller vi oss även till samtyckeskravet som innebär att barnen och fritidspedagogerna själva fått bestämma om det vill delta i studien. Dessutom måste noggrannhet kring att konfidentialitetskravet uppfylls ske, att det inte på något sätt går att identifiera de personer som deltagit i studien. Vi har muntligt informerat om att vi inte kommer använda oss av några namn eller platser i studien som kan leda till identifiering av plats eller personer som deltagit i studien. Sist måste även nyttjandekravet uppfyllas där vi lovat deltagarna att inte använda mer än den information de gett samtycke till i studien (Vetenskapsrådet, 2009). Det innebär att vi inte kan ändra studiens syfte under studiens gång eller på vilket sätt informationen kommer användas. Utöver de forskningsetiska kraven som Vetenskapsrådet skriver om så är det viktigt att nämna för deltagarna att de har full anonymitet för läsarna, men inte för oss studenter som skriver studien då vi vet namnen på de som har deltagit (Trost, 2010, s. 61).

4.7 Tillvägagångsätt vid analys

I denna studie har vi valt att använda oss av ett sociokulturellt perspektiv och speciellt den tanke där Säljö (2000, s. 22) menar att kommunikation mellan individer är förutsättning för utveckling. Att det finns ett gott samspel mellan fritidspedagoger och barn ger i sig en större möjlighet till att forma en trygg verksamhet. Samtidigt är intentionerna genom analysen, och

då i relation till denna tanke ur det sociokulturella perspektivet, att se på hur fritidspedagoger försöker skapa en så trygg verksamhet som möjligt för barnen på fritidshemmet.

De inspelningar som gjorts genom samtalspromenader och intervjuer har var för sig transkriberats ner på papper och sedan skrivits ut för att det ska bli lättare att studera. Markeringspennor i olika färger har används för att markera de delar som anses mest relevanta för studien. Barnens och fritidspedagogernas material studeras härnäst tillsammans där vi kopplar samman de områden som synligt relateras till varandra. Vi har därefter valt att studera dessa om och om igen med olika ögon samtidigt som studiens frågeställningar kopplats till dem.

Fokus ligger på att utifrån fritidspedagogernas kommentarer studera om det finns ett samband mellan de platser barnen upplever problematiska och hur fritidspedagogerna därefter arbetar för trygghet.

5 Resultat

I detta avsnitt presenteras resultaten som tagits fram genom de samtalspromenader och intervjuer som har genomförts på fritidshemmen.

Studiens syfte var att skapa kunskap om hur fritidspedagoger väljer att arbeta för att skapa en trygg verksamhet för barn på fritidshem. Inledningsvis formulerades frågorna:

- Vad berättar fritidspedagoger på fritidshem om hur de skapar trygghet för barnen?
- Hur ser fritidspedagoger och barn på trygghetstänkande kring lokaler och skolgården?
- Hur beskriver fritidspedagogerna de faktorer som är betydelsefulla för upplevelser av trygghet respektive otrygghet?

För att besvara dessa frågeställningar har vi valt att strukturera upp presentationen av resultaten från samtalspromenaderna under följande rubriker: Platser under fritidstiden, roliga platser, platser barnen undviker och platser barnen beskriver som lugna. Dessa rubriker utgår från de frågor vi ställt till barnen under samtalspromenaden.

5.1 Platser under fritidstiden

De platser på fritidshemmen som presenteras i detta stycke utgår enbart från de barn som deltog under samtalspromenaderna och därför kan inte några antaganden kring hur det ser ut för de resterande barn i grupperna göras. Däremot är tanken att förhoppningsvis får en större helhetsbild av platserna genom en koppling till de intervjuer som senare genomförts med fritidspedagogerna och vad data där visar.

5.1.1 Roliga platser för barnen

Under samtalspromenaderna tillsammans med barnen fick vi chans att följa med till ett flertal platser som upplevdes som roliga enligt dem. Många av barnen på Skogsdungeskolan och Gråmarksskolan angav gemensamma platser som ansågs roliga, och det är dem som i första hand presenteras.

En plats som flera barn på Skogsdungeskolan angav och som utmärkte sig mest inomhus var målarhörnan. På ett av fritidshemmen är denna plats placerad lite mer avskilt medan den på nästa fritidshem är placerad i ett gemensamt utrymme där olika aktiviteter kan utföras. Att de kan sitta och måla fritt eller i vissa fall pyssla med relativt mycket material att välja bland framkom genom samtalspromenaderna som en rolig aktivitet.

“Här brukar man måla, det finns pennor och sen finns det vita papper som man kan måla själv på och så.” – Barn.

Spelhörnan kom också på tal eftersom den på ett av fritidshemmen har samma plats som målarhörnan. Där kan de spela brädspel i olika former. Att spela dator och Ipad nämndes också vara kul men det sker då i ett annat rum. I det gemensamma utrymmet på fritidshemmet där målarhörnan och spelhörnan är placerade brukar de också fälla ut ett pingisbord vilket barnen tycker är roligt att spela.

Några barn påpekade och visade platser där dans och uppträde stod i centrum. I skolans gemensamma matsal finns en scen placerad som ibland används vid speciella tillfällen av hela skolan, samtidigt som barnen på fritids får gå dit vissa dagar tillsammans med personal. En plats i fritidshemmets lokaler som också ofta används i danssyfte var ett litet kök där barnen stänger in sig och får chans till att vara själva. Här utgår som sagt många aktiviteter med hjälp av musik trots att rummets egentliga syfte är något helt annat. På fritidshemmen blev också platser som en kiosk och ett utrymme där kojbygge var möjligt presenterade.

“Här är en godiskiosk som jag brukar vara i och som jag tycker är jättekul!” – Barn.

Sist men inte minst visade barnen en lekhall inne i Skogsdungeskolan som de gillar att vistas i. Dit får de gå bestämda dagar i veckan under fritidstiden för att antingen leka fritt eller ha gemensamma aktiviteter med gruppen.

En plats som utmärkte sig utomhus är en asfalterad yta som ligger precis framför huvudingången till skolan. Platsen används till många olika ändamål och aktiviteter. Där finns bland annat en “kingplan” som barnen brukar spela på. Andra aktiviteter som nämndes roliga med platsen var att hoppa hage och leka gemensamma lekar som till exempel “Dunken”. En kulle som ligger lite i skymundan på en av sidorna av skolgården nämndes som både en rolig plats och en plats som barnen ibland inte gillar att vistas på. Platsen i ett undvikande syfte presenteras mer under nästa rubrik. Att de på vinterhalvåret kan åka pulka, madrass och stjärtlapp där berättar de är roligt.

“Fast det är roligt när det är snö och man kan åka madrass där!” – Barn.

Några av barnen på Skogsdungeskolan berättade att de gillar att klättra på ett eller annat sätt. På skolan finns en del klätterställningar ut placerade, men framförallt visade barnen oss en ställning som har stänger i olika nivåer. De berättar att man antingen kan hänga i dem eller göra volter om man vågar.

“En jätterolig plats!” – Barn.

På Gråmarksskolan finns det så kallade smårum/grupprum på båda fritidshemmen, och dessa rum nämndes som roliga av barnen. Dels för att det i dem finns tillgång till mycket leksaker och att man ibland kan stänga in sig och berätta hemligheter. Olika rollerkar förekommer också. Klassrummen ansågs också som roliga platser att vistas i då det oftast inte är så mycket barn där samt att de har sina egna saker tillgängliga.

“Det är för att alla våra saker är där, och man kan göra många saker där inne.” – Barn.

I övrigt på Gråmarksskolan var barnen relativt nöjda med de lokaler som finns att tillgå inomhus, och de uttryckte känslor av att de tycker om tiden på fritidshemmet. Utomhus på Gråmarksskolan får barnen ibland vistas på “framsidan” där det bland annat finns en basket och kingplan samt större fotbollsplaner. Dit får de gå tillsammans med personal och några av barnen upplever de tillfällena som roliga.

“På fritids så får vi ibland gå hit och spela fotboll och så kan man göra andra grejer, och så har vi utegympa här också där vi gör lekar och så. Sen kan man även stå på händer och sådant, för att det är mjukt.” – Barn.

Liknande med Skogsdungeskolan visade även barnen på Gråmarksskolan klätterställningen med stänger i olika höjder som en rolig plats att vara på. Barnen pratade om denna klätterställning som "Snurraruntmokajongen", och att man där kan hänga knäveck och snurra runt. Sandlådan som klätterställningen finns i nämndes även i stort som en rolig plats att vistas på, då barnen brukar leka "Sandjage" där.

5.1.2 Platser barnen undviker

Många av de platser som barnen nämnde som roliga på Skogsdungeskolan, visades också kunna vara platser som de av olika anledningar ibland undviker. Barnen berättade att det kunde vara stökigt och mycket barn lite överallt inomhus, men att det ändå alltid fanns någon plats man kunde vara på. Bland annat nämndes det att det kunde vara ganska stökigt och högljutt i ett rum där ytan var uppdelad i olika sektioner med plats för kojbygge och ett kafé där barnen kunde leka fritt. Även ett rum där de kan spela biljard har det hänt att några barn fäktats med biljardköerna istället för att använda dem till spelet. Det har också förekommit att några studsat med bollar i detta rum trots att det enligt barnen inte är tillåtet att göra inomhus.

"Ibland slår dom med pinnarna. [...] Det är lite jobbigt." – Barn.

Ett annat rum som nämndes är kapprummet där det ofta är många barn på samma gång. Det delas med barn i årskurs fyra, och för de mindre barnen upplevs det ibland som läskigt då de äldre barnen kan vara mer framfusiga.

"Ja fast när fyrorna är här är det inte kul! [...] Dom håller på och slåss och pöttas. [...] Dom svär också!" – Barn.

När samtalspromenaderna utfördes utomhus på Skogsdungeskolans skolgård nämnde i stort sett alla barnen samma platser i frågan om vilka de undviker. Främst var det fotbollsplanerna där det oftast var många barn, och en plats där mycket konflikter uppstår. Förmodligen handlar det om rasterna som är under den obligatoriska skoldagen medan platsen under fritidstiden upplevs mycket lugnare. Barnen nämner också att det oftast brukar finnas vuxna på platsen som håller koll på att det inte händer konflikter.

"Ja det brukar vara vuxna, i alla fall i det området så att dom ser ifall det händer någonting och så." – Barn.

Kullen som även nämndes i stycket om platser barnen tycker om upplevs även ibland som jobbig för en del. Dels för att den ligger lite undanskymt på skolgården och att de vuxna ibland inte alltid ser vad som händer där. Barnen nämner att bråk kan uppstå på kullen genom de lekar som sker där och vid ett fåtal tillfällen har fäktning med pinnar förekommit. Bråk och konflikter i största allmänhet kan självklart uppstå överallt men det är oftast på de platser som flest barn vistas som detta sker. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att dessa platser är fotbollsplanen men även ibland på asfaltsytan vid stora entrén på Skogsdungeskolan. Vid entrén finns däremot större trygghet genom att det där finns fler tillgängliga vuxna för barnen.

Genom samtalspromenaderna som vi gjort på Gråmarksskolan berättar barnen att det oftast är väldigt lugnt när de vistas inomhus under fritidstiden, men att det också kan bli stökigt och

högljutt lite överallt. De platser som ibland kan bli mer stökiga är de gemensamma fritidsrummen på varje fritidshem eftersom det där vistas fler barn på samma gång.

“Det brukar ibland vara här inne. Det brukar vara några killar som skriker och håller på.” – Barn.

Korridoren där barnen har sina hyllor och kläder påpekas också som jobbiga att vara på då det även där kan vara många barn samtidigt.

“Och i korridoren när vi ska gå ut, där är det jätte stökigt och så brukar de sparka boll där och skrika. Och de får man inte, och då tycker jag det är stökigt. På fritids är det mest.” – Barn.

Utomhus på Gråmarksskolan angav alla barn som deltog en gemensam plats som de nämnde att de ibland undviker när de är ute. I ett av hörnen på innergården finns en plats som är avsedd för fotboll och där brukar det ofta vara många barn som spelar. Barnen berättade att det oftast uppstår bråk och konflikter angående regler och laguppdelning. Det går oftast att reda ut på egen hand utan någon vuxens hjälp. Vissa av barnen är samtidigt rädda för att vistas för nära fotbollsområdet då det ibland kan komma flygande bollar.

I övrigt uppger barnen på Gråmarksskolan hela innegården som en plats där det kan uppstå konflikter och bråk. De kan ske överallt men de menar att det alltid finns en vuxen i närheten som de kan vända sig till om så skulle behövas.

5.1.3 Platser barnen beskriver som lugna

Sista frågan i varje samtalspromenad var om barnen upplevde någon plats som var extra lugn. Alltså en plats man kunde gå till om man vill vara själv en stund eller där det inte brukar vara så mycket barn. Det gemensamma för barnen på Skogsdungeskolan är att de ofta har större chans till att vara ensamma ute på skolgården. De menar alltså att det är ganska svårt att finna platser inomhus som man kan gå till för att få lugn och ro. Båda fritidshemmen hade däremot soffor ut placerade på avdelningarna, och dessa ansågs enligt barnen som relativt lugna platser. Barnen berättade att det fortfarande kan vara andra barn runt omkring men genom att man vistas i sofforna signalerar det att man vill vara för sig själv eller att man vill ta det lugnt

“Dom brukar ibland ha samling där inne men man kan gå in där och ha det lite lugnt, men det får man. Det kan vara några andra som är där inne men annars så är det ett lugnt ställe” – Barn.

På skolgården finns bland annat en lite mindre kulle där inte så många barn brukar vistas. Barnen berättar att det är tråkigt att leka där men att man kan gå dit om man vill vara själv. Dessutom är skolgården på Skogsdungeskolan relativt stor. Barnen menar därför att det alltid finns något ställe man kan vara på där andra barn inte är i stunden.

På Gråmarksskolan nämns korridorerna som lugna platser då de andra barnen är inne i fritidshemmens lokaler. Barnen visar oss studenter några stolar som man kan sätta sig på när man vill vara för sig själv. Utöver korridorerna menar barnen att de smårum som finns tillgängliga är bra ställen att gå till då man vill ta det lugnt en stund. På båda fritidshemmen finns det i dessa rum även tillgång till soffor att sitta i.

Utomhus berättar barnen att det kan vara svårt att hitta lugna platser eftersom det ofta är många barn på innergården. I några av hörnen kan det däremot vara lugnare och det finns även chans att krypa in och sätta sig i fönster som ligger i markhöjd. Där berättar de att de kan vistas själva eller med kompisar och bara ta det lugnt.

Efter presentation av samtalspromenaderna tillsammans med barnen och de resultat vi fick fram, kommer härnäst en presentation av data som visats genom intervjuerna med fritidspedagogerna under följande rubriker: Fritidspedagogernas uppfattning om begreppet trygghet på fritidshemmet, Hur arbetar fritidspedagogerna för att skapa trygghet på fritidshemmet, Vilka faktorer kan stå i vägen för tryggheten på fritidshemmet?

5.2 Fritidspedagogernas uppfattning om begreppet trygghet på fritidshemmet

Inledningsvis vid varje intervju fick varje fritidspedagog berätta hur de såg på begreppet trygghet i stort. Alla ansåg att det var en stor fråga och självklart en av de viktigaste delarna som de arbetar med redan från början.

”Oavsett vilken miljö man har på fritids/skolan så är den viktigaste trygghetsfaktorn personalen. Lugn, lyssnande, förtroendegivande, närvarande och observant personal”
– Karin.

Förutom kontakten mellan barn och fritidspedagog så ansågs även kontakten mellan fritidspedagog och förälder vara viktigt. Sara tycker att den är väldigt viktigt, att när ett barn blir hämtat för dagen så har man en daglig kontakt med barnets målsman där man berättar om något som hänt under dagen, stort som smått, både positivt som negativt.

”Om föräldrarna är trygga i verksamheten så är ju barnen mycket tryggare också” – Sara.

Frågan om fritidspedagogerna ansåg att det är viktigt men en lugn plats som barnen kan smita undan till om så behövs ställdes också. Sara berättade att hon inte tror att barnen behöver en lugn plats att gå undan till för att vara själv. Däremot menar hon att alla ibland behöver kunna gå undan till en plats där det inte är högljutt och massa spring. Emma tycker det är jätte viktigt att barnen har någon plats där de kan komma undan från övriga barn, men att det är ganska små ytor och att det då kan bli svårt inomhus att hitta en lugn plats. Karin och Alice säger båda två att då barnen lever i en väldigt högljudd och stimmig miljö så är det viktigt att ha en plats som man kan avvika till, ett ställe där man kan vara endast en eller två och leka. Alice tror även att om man känner sig stressad så kan man inte riktigt känna sig lugn och trygg. Alla fritidspedagogerna var överens om att det är väldigt svårt att finna lugna platser som barnen kan dra sig undan till. Det är däremot jätteviktigt, och att det definitivt borde finnas på varje fritidshem.

5.2.1 Hur arbetar fritidspedagogerna för att skapa trygghet på fritidshemmet?

En viktig faktor för trygghet som nämns är att alla barn har någon att leka tillsammans med. Karin menar att om ett barn inte känner sig tryggt så kan de inte leka och de kan heller inte

utvecklas som de ska. På Emmas fritidshem arbetar fritidspedagogerna kontinuerligt med kamratsamlingar och sociogram. Kamratsamlingarna försöker göras med jämna mellanrum. Där får barnen berätta om det är något som har hänt som de känner att de behöver en fritidspedagogs hjälp med. Syftet här är att det även ska komma fram platser som barnen tycker är stökiga, vilket ger fritidspedagogerna en möjlighet att kunna infinna sig just på de platser som barnen tycker att det bör finnas en vuxen vid. Sociogram är något som de nyligen har börjar arbeta med. Meningen är att barnen ska få ange vilka i övriga barngruppen de helst umgås med. På så vis får fritidspedagogerna en överblick på om det är något barn som inte har någon att leka med, och kan därför arbeta med att försöka ändra på det. Under nästa sociogram som görs så hoppas man att detta ska ha ändrats, och att det inte ska vara något barn som är själv.

Sara nämner att hon ofta pratar tillsammans med barnen om hur de uppträder mot varandra och hur de ska prata till varandra. Hon berättar även för barnen att ifall det är något som uppstår eller sker så ska de gå till en fritidspedagog och säga till ifall de inte klarar av att hantera situationen på egen hand.

Även Alice nämner att de arbetar väldigt mycket kring att prata med barnen om hur man uppträder gentemot varandra. De har även faddergrupper som följer barnen genom hela dagen, så att alla har någon i gruppen som de står extra nära.

Under samtalspromenaderna framkom det platser som barnen ansåg som bråkiga, och vi ställde frågor till fritidspedagogerna om hur de försöker arbeta för att minska konflikterna på dessa platser. En av platserna på Skogsdungeskolan var en lite större kulle som många barn ansåg var en rolig plats på vintern, men att det ibland uppstår bråk mellan barnen där. Fritidspedagogerna säger att det är en plats som avskiljer sig lite på skolgården vilket gör att det inte brukar finnas så mycket personal där. Då det ligger lite avskilt från de andra ställena som barnen brukar leka på så vill fritidspedagogerna att barnen säger till innan de går till kullen, så de har koll på alla barn. Är det däremot något som händer på platsen så får barnen springa och hämta någon av de vuxna. Det kan resultera i att en del av de yngre barnen inte vill vistas på platsen eftersom det kan bli otryggt när det finns mycket äldre barn men inga vuxna i närheten.

En plats inomhus som delas med äldre barn är ett av kapprummen. Eftersom fritidspedagogerna märkt att det ibland upplevs jobbigt för barnen när äldre barn är där försöker fritidspedagogerna vara på platsen när barnen ska gå ut och in från fritids. På grund av storleken på barngruppen och antal fritidspedagoger så är det inte alltid möjligt.

”Det kan nog vara lite skrämmande så när det kommer buffliga 4or som ska byta om samtidigt som en själv, det är nog inte så trevligt alltid” – Emma.

Populära platser såsom fotbollsplanen och kingplanen anses det ofta uppstå konflikter, då mestadels om regler. Gemensamt säger fritidspedagogerna att de försöker vara utspridda på de olika platserna så det finns fritidspedagoger där barnen vistas. Ibland räcker inte alltid antalet fritidspedagoger till för att kunna vistas på de olika ställen som barnen är på. För att undvika onödiga konflikter har lärarna då gemensamt gjort upp regler som gäller på kingplanen och fotbollsplanen. Lärarna på Skogsdungeskolan har dessutom gjort ett schema om vilken fotbollsplan barnen får vistas på. Fritidspedagogerna är eniga om att det har förbättrat situationen. På Skogsdungeskolan påpekar fritidspedagogerna däremot att de anser att det

uppstår mer konflikter under skoltid än på fritidstid och säger att det kan vara svårt för barnen att skilja på vad som sker under skoltid och vad som sker under fritidstiden. Då det är färre barn som vistas på fotbollsplanen på fritids så uppstår därmed också mindre konflikter. Färre barn på fotbollsplanen resulterar även i att det inte alltid kan vara en stationerad fritidspedagog vid fotbollsplanen.

”Det är nog mer ett undantag om det är någon där” – Sara.

Det framkom även platser som enligt barnen är roligt att vistas på men att det ibland kan upplevas lite stökigt. En av dessa platser var lilla köket, där barnen bland annat brukar dansa. När vi frågade fritidspedagogerna om denna plats så nämner Sara att det är en plats där fritidspedagogerna inte brukar vara, utan där får barnen vara självständiga och själva försöka lösa konflikter som kan uppstå. Vilket i sig kan medföra att det finns en del barn som väljer att ta på sig en bossig roll och styr över de andra barnen. Sara hoppas ändå att de barn som i så fall tycker att det blir jobbigt, kommer och säger till en fritidspedagog. Hon poängterar däremot att det inte är okej att barnen springer och klagar hos en fröken för att få sin egen vilja fram.

Kojan är ännu en plats som upplevdes både stökig och rolig att vara på. Sara förstår mycket väl vad barnen menar med att det kan bli stökigt där, och önskar att fritidspedagogerna hade mer tid till att kunna vara med och styra upp de aktiviteter som sker på platsen.

”Min förhoppning har alltid varit att man i stor utsträckning ska ha med en fritidspedagog som kan vara med och visa att det kan faktiskt bli en bra lek” – Sara.

På Gråmarksskolan nämndes inte lika många platser då det är en märkbart mindre skolgård, även då antalet elever är fler än på Skogsdungeskolan. En av de platser som nämndes och som är gemensam med Skogsdungeskolan var fotbollsplanen. Här ansåg både personal och barn att det kunde uppstå konflikter om framförallt gällande laguppdelning. När vi frågade fritidspedagogerna vad de har för lösning på problemet, fick vi som svar att fritidspedagogerna ibland delade in lagen åt barnen när de ville spela i lag. Karin menar att barnen själva är väldigt duktiga på att lösa lagen om det blir ojämnt, men då skolgården inte är jätte stor så är det alltid en fritidspedagog som är stationerad vid fotbollsplanen och om något händer så har de chans till att rycka in.

Liksom på Skogsdungeskolan uppgavs även kapprummet som en stökig plats på Gråmarksskolan. När det är övergång från skola till fritids så vistas ungefär 50 barn samtidigt i kapprummet, och både barn och fritidspedagoger upplever att det blir en oerhört hög ljudnivå. För att minska ljudnivån så försöker lärare och fritidspedagoger få ut barnen på skolgården så fort som möjligt där de får springa och skrika av sig.

”Det är precis som de har haft munkavel på sig under dagen” – Karin.

5.2.2 Vilka faktorer kan stå i vägen för tryggheten på fritidshemmet?

Alla fritidshem jobbar kontinuerligt med att skapa en trygg verksamhet, och då med planerade aktiviteter som med jämna mellanrum kan kollas av. Emma nämner däremot att ibland så får man ändra om i planeringen och skjuta upp saker som anses viktiga på grund av att andra saker kommer emellan, då till exempel frånvaro i personalen osv.

I frågan om vilka faktorer som kan stå i vägen för att skapa trygghet på fritidshemmet fick vi ett gemensamt svar från samtliga pedagoger. Små lokaler ger inte alltid möjlighet till att skapa platser för allt som skulle behövas utrymme för. Dessutom är det många barn på få antal fritidspedagoger och det i sig kan resultera i att fritidspedagogerna inte har möjlighet att se alla barnen och heller inte allt vad de gör. I detta fall spelar det ingen roll hur stor eller liten ytan är där barnen får vistas.

”Det händer ju grejer där vi inte är och ser. Sen kan vi ju inte vara på alla ställen samtidigt.” – Emma.

I frågan om små lokaler nämns också att det då är svårt att skapa platser dit barnen kan gå och få lugn och ro.

”Och det tror jag är något som saknas på många ställen idag” – Sara.

Fritidspedagogerna nämner även bristen på personal och att de inte alltid räcker till för att kunna vara på de ställen de vill och behöver vara på. En gemensam faktor för de platser som barnen anser att de undviker blir då att det inte finns personal på plats som kan ordna upp de konflikter som eventuellt kan uppstå.

6 Analys

I detta stycke analyseras resultatet som framkommit i förhållande till de sammanställningar som gjorts av tidigare forskning samt genom det sociokulturella perspektivet och delen som nämner kommunikation som en förutsättning för utveckling (Säljö, 2000, s. 22). Det står skrivet i en sammanfattning om kvalitén på fritidshemmet att anställda fritidspedagoger har ambitionen att skapa en trygg och säker miljö för barnen (Skolinspektionen, B, 2010).

Kommande stycke struktureras upp genom rubriker med studiens frågeställningar och utifrån dem analyseras det sammanställda resultatet. Genom detta sätt finns förhoppningar kring att presentera relevanta svar.

6.1 Vad berättar fritidspedagoger på fritidshem om hur de skapar trygghet för barnen?

Alla fritidspedagoger arbetar på något sätt medvetet med att försöka skapa trygghet för de barn som ingår i grupperna.

6.1.1 Samtal

Genom att fritidspedagogerna bland annat har samtal med barnen i form av samlingar, där man diskuterar hur man uppträder gentemot andra och att man ska vända sig till någon fritidspedagog om situationer uppstår som är svåra för barnen att hantera själva. Beerman Zeligson et al. (2007, s. 66) skriver fram att samlingar kan användas till att diskutera kring frågor som gäller just diskriminering och kränkning av olika slag. Samtalet förekommer även kontinuerligt om behov finns på de olika fritidshemmen. Samlingen har som syfte att skapa gemenskap inom gruppen och att det ska vara ett tillfälle där man kan samtala tillsammans om allt och inget (Haglund, 2004, s. 80). Trygghetskänslan hos barnen stärks genom dagliga samtal med fritidspedagog (Haglund, 2004, s. 122). Davidsson (2000, s. 23) menar också att genom samlingar kan man bygga samhörighet och trygghet.

6.1.2 Relationer och tillgängliga vuxna

Genom samlingen skapas också en bra relation mellan såväl barn och fritidspedagoger som mellan barn och barn. Fritidspedagogerna i denna studie menar på att en god relation i övrigt till barnen är en förutsättning för att de ska känna trygghet. Även goda kompisrelationer tas upp som en trygghetsfaktor för barnen och fritidspedagogerna i studien arbetar aktivt för att alla ska ha någon att leka med. Genom relationer mellan kompisar formar barnen även sin identitet (Ihrskog, 2006, s. 28).

Arbete med kompisrelationer mellan barnen på fritidshemmen sker bland annat genom så kallade sociogram men även genom faddergrupper där barnen lär känna några i gruppen lite mer. Det påverkar barnens trygghet positivt genom att skapa smågrupper där relationerna mellan individerna är bra (Ihrskog, 2006, s. 96). Att upprätthålla sociogram i barngrupper gör att fritidspedagogerna får syn på ifall det finns någon eller några av barnen som inte har någon att umgås eller leka med och i dessa fall kan arbeta för att ändra detta.

Beerman Zeligson et al. (2007, s. 8) skriver fram att alla typer av relationer som skapas i skolan påverkar inläringen hos barnen. Att få en bra relation till såväl barn som vuxna möjliggör för barnen att tillägna sig fördjupad kunskap. Man ska också som verksam personal

i fritidshem främja kamratgemenskapen i gruppen (Beerman Zeligson et al. s. 66-67). Hjalmarsson (2010, s. 52) påpekar också vikten av goda relationer. Det är en av fritidspedagogers främsta uppgift i verksamheten att kunna skapa dessa samt främja sammanhållningen i gruppen.

Utöver goda relationer inom fritidshemsgruppen bör fritidspedagogerna samtidigt ha god kontakt med barnens vårdnadshavare. Fritidspedagogerna i denna studie menar att ifall barnen ser att de vuxna har bra kontakt sinsemellan så ökar barnens personliga trygghetskänsla. Det är viktigt att en god kontakt mellan fritidspedagoger och vårdnadshavare finns eftersom det bidrar med att skapa trygghet för barnen (Skolverket, 2007).

6.2 Hur ser trygghetstänkande ut kring lokaler och skolgården?

De fritidshem som har besökts skiljer sig en aning från varandra både kring lokaler och skolgård. Genom resultaten från besöken på fritidshemmen visar det sig att trygghetstänkandet är ungefär detsamma på båda skolorna när det gäller hur de arbetar med inomhus och utomhus - miljön.

6.2.1 Lokaler inomhus

Det anges i Allmänna råd för kvalitet i fritidshem (2007) att miljön barnen har att tillgå ska vara trygg, utvecklande, säker och hälsosam. De lokaler på fritidshemmen vi utfört vår studie på är till viss del begränsade, men tycker oss se att både barn och fritidspedagoger menar på att verksamheterna ändå fungerar relativt bra. Däremot nämner fritidspedagogerna bland annat att bristen på personal kan orsaka svårigheter i verksamheten oavsett hur stor yta de har att tillgå. Det kan resultera i att man som personal inte har stor möjlighet till att se varje barn eller allt de gör. Andra fritidspedagoger från en rapport som Skolverket har gjort menar på att det blir svårt att se varje barn i en stor barngrupp och att det dessutom blir svårt att ha den uppsikt över barnen som de egentligen vill ha (Skolverket, 2000, s. 29). Barnens eget ansvar blir i en situation som denna större, och en av fritidspedagogerna i vår studie menar på att de mer får förlita sig på att barnen kommer till dem om konflikter eller liknande skulle uppstå.

Fritidspedagogerna menar även att det är viktigt som vuxen i verksamheten att vara närvarande för barnen men att det inte alltid är möjligt då det ofta är många barn på få vuxna i verksamheterna. Trots detta försöker fritidspedagogerna så gott det går att vistas på de ställen som upplevs mer problematiska. Däremot kan det ibland bli svårt då brist på personal och en stor barngrupp är ett faktum. Att barnen däremot vet att de när som helst kan uppsöka en vuxen ses samtidigt som en del i att vara närvarande för barnen. Johansson och Ljusberg (2004, s. 56) menar att en trygghetsfaktor för barnen är just att de vuxna vistas nära dem. Fritidspedagogerna försöker så gott det går att befinna sig på de platser där det behövs som mest i olika situationer som till exempel i kapprum och platser utomhus där många barn vistas. Det finns däremot inte tillräckligt med personal för att vara överallt.

Eftersom lokalerna inomhus är begränsade finns det heller inte alltid möjlighet att skapa olika platser som fritidspedagogerna menar att de egentligen vill ska finnas. Då till exempel lugna platser för barnen där några av fritidspedagogerna menar kan vara en trygghetsfaktor om de finns. Skolinspektionen (2012) skriver fram att främja barnens välmående och för att kunna skapa en trygg miljö behöver barnen få chans till att komma bort från trängsel, hög ljudnivå

och stress. Det kan på så vis bli svårt att ge barnen lugna platser inomhus då lokalerna där till viss del är begränsade.

6.2.2 Skolgården

Skolverket (2000, s. 27) anger att ytan utomhus bör anpassas efter hur många barn som ska vistas på den samtidigt. Under samtalspromenaderna med barnen på de olika fritidshemmen nämndes platser utomhus som de av olika anledningar väljer att undvika. Fritidspedagogerna försöker utomhus stationera sig på de platser de märker kan vara problematiska. Detta blir svårare på Skogsdungeskolan då skolgården är mycket större än den är på Gråmarksskolan, men de har försökt lösa det på andra sätt i form av särskilda regler och även scheman som till exempel på fotbollsplanen där det kan uppstå en del konflikter, vilket de även gjort på Gråmarksskolan trots att det där finns större möjlighet till att vuxna kan vistas närmare platsen. Fritidspedagogerna på Skogsdungeskolan vill även att barnen säger till vart de väljer att vistas så de på så vis har koll på vart barnen är. På Gråmarksskolan har fritidspedagogerna som nämnt större möjlighet till att se barnen då ytan är väldigt öppen och inte markant stor.

6.3 Hur beskriver fritidspedagogerna de faktorer som är betydelsefulla för upplevelser av trygghet respektive otrygghet?

Ett flertal faktorer nämns som betydelsefulla för en trygg respektive otrygg miljö. Den faktorn som tidigare nämnts som viktigast är relationen mellan barn och pedagog. Detta är något som kunde bli bättre då många fritidspedagoger anser att de är många barn på få fritidspedagoger. Det resulterar i att det blir svårt att se alla barnen och även till att kunna anpassa planeringen till varje enskild individ, vilket står skrivet i styrdokumentet att man som fritidspedagog ska sträva efter. I dagens skola ska lärare försöka se varje enskild individ och utefter det anpassa sitt förhållningssätt så att det gynnar barnet (Beerman Zeligson et al. 2007, s. 9-10).

6.3.1 Samling

Det anses vara fritidspedagogers främsta uppgift i yrket att kunna skapa goda relationer, en bra sammanhållning i gruppen men även att skapa trygghet för de barn som finns i gruppen (Hjalmarsson, 2010, s. 52).

På alla de fritidshem som studien genomförts på förekom det någon form av samling, både i storgrupp och i mindre grupper. Oavsett hur många som deltog i samlingen var syftet det samma, att barnen ska få möjlighet att berätta om olika tankar. Genom samlingar kan man också diskutera och samtala kring bland annat diskriminerande och kränkande frågor (Beerman Zeligson, 2007, s. 66). Det står skrivet i FN:s konvention om barnets rättigheter att skolan ska vara en plats för barn att utvecklas. Angivelser som också nämns i skolan är att de ska få chans att göra sin röst hörd i olika sammanhang (Unicef, 2009). Genom samlingen skapar fritidspedagoger en bra relation mellan såväl barn och sig själv som mellan barnen.

I samlingen skapas relationer mellan barn och fritidspedagoger och även kompisrelationer barn emellan. Det anses vara en faktor för trygghet på fritidshemmet (Johansson & Ljusberg, 2004, s. 55). Goda kompisrelationer tas upp som en trygghetsfaktor för barnen, och fritidspedagogerna i denna studie arbetar aktivt för att alla ska ha någon att leka med. Ifall de vuxna förmedlar trygghet i relationen och samtidigt kan få den att bygga på tillit lär sig även barnen att lita på sina jämnåriga vilket i sig bidrar till goda kamratrelationer (Beerman

Zeligson et al. 2007, s. 8). Kompisrelationer är dessutom en bidragande faktor för identitetsutveckling (Ihrskog, 2006, s. 28).

Fritidspedagogerna i denna studie menar alltså på att en god relation i övrigt till barnen är en förutsättning för att de ska känna trygghet.

6.3.2 Barn och pedagoger

En väldigt viktig faktor för trygg miljö ansågs vara relationen mellan fritidspedagoger och barnen. De fritidspedagoger som har intervjuats menar att det inte är lokalerna och miljön som är viktigast när de kommer till trygghet, utan att barnen känner sig trygga tillsammans med sina fritidspedagoger. Johansson och Ljusberg (2004, s. 56) menar sig se i sin studie att tillgängliga vuxna är en viktig trygghetsfaktor, alltså att fritidspedagoger vistas nära barnen och har en god relation till dem. Beerman Zeligson et al. (2007, s. 8) skriver, för att barnen ska kunna ta till sig fördjupade kunskaper i skolan måste de få en god relation till de vuxna som arbetar där.

Fritidspedagogerna nämner däremot att det kan vara svårt att se alla barnen vid alla tillfällen då antalet barn per pedagog är för högt. Även en studie som gjorts av Kommunal menar att under de senaste 20 åren så har antalet barn per grupp ökat med mer än 100 % (Lorentzi, 2012). Skolinspektionen, B (2010) granskning visar att det framkommer att relationerna mellan fritidspedagoger och barn har en tendens att bli ytliga i de större barngrupperna. Lärare som har en stor barngrupp kan riskera att relationen till varje barn eventuellt inte blir så starkt som den bör vara. Risken finns då att barnen inte känner tillräckligt stark trygghet till läraren för att säga till när saker och ting är fel (Pihlgren, 2011, s. 158; Thornberg, 2006, s. 25).

6.4 Slutsatser

Sammanfattande slutsatser genom denna analys blir att relationsskapande och samspel i fritidsverksamheten är en viktig del för att barn ska lära. Detta är även en del i det syfte som fritidsverksamheten har. Genom att samtidigt skapa goda relationer i fritidshemsgruppen känner barnen trygghet och kan på så sätt lära mer. Fritidspedagogerna i sig är den största faktorn för att trygghet ska finnas. Trots att problem kring få antal vuxna i relation till antal barn förekommer förstår vi det som att det ändå är viktigt att försöka vistas nära barnen och samtidigt erhålla en god kontakt till dem så att de kan uppsöka fritidspedagogerna om så skulle behövas. I och med att det finns problem i att kunna vistas nära alla barn blir kommunikationen mellan barn och personal extra viktig.

Säljö (2000, s. 22) skriver att en förutsättning som krävs för att varje individ ska utvecklas är kontinuerlig kommunikation mellan olika individer. Därför blir också samlingen en god aktivitet för barnen att utvecklas i då dess syfte är att man på ett eller annat sätt förmedlar tankar, information eller bara öppnar upp för gemensamt samtal kring olika "ting". Man skapar sig en identitet genom samspel och kommunikation med andra samtidigt som det har visat sig att relationskapande i sig bidrar till ökad inlärning hos individen.

En fritidspedagog nämner att personalen är den viktigaste trygghetsfaktorn för barnen genom att den är förtroendegivande, närvarande och observant. Det i sig stärker vår slutsats än mer.

7 Diskussion

Avslutningsvis diskuteras de val som gjorts genom studien, såsom valet av samtalspromenader och intervjuer som metod. Här presenteras även bristande förutsättningar för att skapa trygghet på fritidshem, metoddiskussion och resultatdiskussion. Avslutningsvis diskuteras framtida forskningsfrågor.

7.1 Bristande förutsättningar för att skapa trygghet på fritidshem

Ett stort problem inom fritidshem är för stora barngrupper till antalet fritidspedagoger, det nämns både under stycket tidigare forskning och dessutom under intervjuerna med fritidspedagogerna. Det leder i sig till att det blir svårare för fritidspedagogerna att se varje barn. Trots detta framkommer det ändå via en rapport om kvalitet på fritidshem att fritidspedagoger anser sig vara bra på att skapa en trygg miljö för barnen (Skolverket, 2000, s. 34-35). Det som nämns som bristande i stora barngrupper är kommunikationen mellan fritidspedagoger och barn. Detta är däremot en förutsättning för att varje barn ska utvecklas (Säljö, 2000, s.22). Vi studenter har själva erfarenheter av att det finns viss brist på kommunikation mellan fritidspedagoger och barn, dels då barnen oftast både börjar och avslutar sin skoldag på två olika avdelningar. Det resulterar i att fritidspedagogerna har sämre översikt på vilka barn som hör till vilka föräldrar och så vidare. Vi anser att detta är en bristande trygghetsfaktor, och trygghet på fritids är därmed bredare och mer problematiskt att skapa än vad som framstår via intervjuer med fritidspedagoger.

7.2 Metoddiskussion

Valet av metod vägde mellan enkäter eller samtalspromenader och intervjuer, och med tanke på att studiens frågeställningar inte går att besvara med fasta svar, ansåg vi att samtalspromenader och intervjuer skulle ge oss tydligare svar.

Vi ändrade upplägget med fritidspedagogerna inför besöket på andra skolan, då vi från början valt ut vilka barn som deltog i studien och genomförde samtalspromenader med barnen innan fritidspedagogerna. Det resulterade i att fokus från fritidspedagogerna låg på att hitta platser som just de barnen som deltog ansåg vara trygga respektive otrygga. För att få en bredare syn på platserna valde vi att genomföra samtalspromenaderna tillsammans med fritidspedagogerna på Gråmarksskolan innan vilka barn som skulle delta i studien valdes ut.

Vi anser att genom det material vi fått in via metodval, samtalspromenader och uppföljande intervjuer med fritidspedagoger, så har vi fått fram de data som krävs för att kunna besvara denna studies syfte och frågeställningar. Däremot har mycket sagts genom metoderna som anses mindre relevant i studien och vi har därför i presentationen av resultaten enbart skrivit fram de resultat som flera deltagare samtalat kring. Transkriberingarna har noga gått igenom och vi har valt ut de stycken som kan relateras till studiens frågeställningar för att därefter på bästa sätt försökt skriva fram det så att tydlighet för läsaren ges. Genom underrubriker i resultatdelen ges läsaren en tydlighet av resultatet och får en god grund att själv reflektera vidare utifrån den analys vi har skrivit fram.

7.3 Resultatdiskussion

Syftet med analyskapitlet var att knyta ihop resultatet till stycket om tidigare forskning, och på så vis se om en koppling finns mellan tidigare forskning och hur det idag aktivt arbetas med trygghet på fritidshem.

När vi skrev samman analysen fick vi en klar bild av att det som fritidspedagogerna beskriver om trygghet på fritidshemmet och att det tydligt hör samman med den tidigare forskning om trygghet som skrivits fram i studien. Både vad gäller brister som till exempel för få antal fritidspedagoger per barn samt styrkor inom fritidshemsverksamheten, och då att fritidspedagogerna anser sig ha en trygg relation till barnen på deras fritidshem.

Det framkommer i analyskapitlet att det viktigaste på fritidshemmet är kontakten mellan fritidspedagog och barn. Detta nämns indirekt av barnen genom att de platser som nämnts som otrygga och bråkiga är platser där det inte alltid finns en stationerad fritidspedagog. Fritidspedagogerna menar på att de så gott det går försöker finnas på de platser som ibland kräver en vuxens närvaro. Fritidspedagogerna säger att den viktigaste faktorn för trygghet är att de själva utstrålar trygghet och att barnen ska känna sig trygga med att gå och prata med fritidspedagogerna om det är något de behöver stöd med. Det nämns även under tidigare forskning utifrån Lorentzi (2012) rapport, att barngruppernas storlek har mer än dubblats, vilket hindrar fritidspedagogerna till att kunna se alla barnen i alla skeden. Med de stora barngrupper som finns idag anser vi att ju fler vuxna det är i barngruppen desto bättre. Framförallt då Johansson och Ljusberg (2004, s. 56) menar i sin studie att tillgängliga vuxna är en viktig trygghetsfaktor för barnen.

7.4 Framtida forskningsfrågor

Under studiens gång har vi funderat kring att det vore spännande att lägga mer fokus på platser och då hur fritidspedagoger väljer att skapa platser inomhus till barnens bästa. Vad är syftet med olika platser på fritidshem, och hur påverkar detta barnen? Vi ser detta som en tanke till fortsatta studier.

Förmodligen har det framgått i denna studie att vi studenter anser att tryggheten i fritidshem är en bas och en viktig förutsättning till att kunna erbjuda en miljö för lärande. Vi anser då att all verksam personal i fritidshem borde tänka noga kring frågan och samtidigt kontinuerligt arbeta för att den ska finnas. Fritidshemmet har som uppdrag att hela tiden aktivt arbeta för att skapa trygghet för de barn som vistas där (Skolverket, 2007, s. 20).

8 Referenslista

- Ahrne, G & Svensson, P. (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G, Ahrne. & P, Svensson. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 19-33). Stockholm: Liber.
- Ahrne, G & Svensson, P. (2011). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G, Ahrne. & P, Svensson. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 10-18). Stockholm: Liber.
- Beerman Zeligson, J., Fraenkel, B-M., Larsson, B., & Persson, T. (2007) *Bygga trygghet mot kränkningar*. Argument förlag AB samt Boo Larsson, Judith Beerman Zeligson, Britt-Marie Fraenkel och Tommy Persson. Lund: Studentlitteratur.
- Björndal, C. R.P. (2005). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber.
- Bråten, I. (Red.), (1996). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Davidsson, B. (2000). *Samlingen – en symbol för integration mellan förskola och grundskola*. (Rapport). Borås: Institutionen för pedagogik, Nr 8:2000, högskolan i Borås. Från: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2213/1/Nr%208%202000%20Samlingen%20-.pdf>
- Ekholm, E & Gode, C. (2013). *Förskollärares uppfattningar om trygghet i förskolan*. *Preschool Teachers' perceptions of safety in preschool* (Kandidatsuppsats). Malmö: Institutionen för lärande och samhälle, barn unga samhälle, Malmö Högskola. Från: <http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/15310/examensarbete2013.pdf?sequence=4>
- Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I G, Ahrne. & P. Svensson.. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 36-57). Stockholm: Liber.
- Haglund, B. (2004). *Traditioner i möte. En kvalitativ studie av fritidspedagogers arbete med samlingar i skolan*. (Avhandling). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. Från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16424/3/gupea_2077_16424_3.pdf
- Haglund, B. (2009). Fritid som diskurs och innehåll. En problematisering av verksamheten vid afterschool-programs och fritidshem. *Pedagogisk forskning i Sverige*, nr.1, 22-44.
- Hansen, M. (1999). *Yrkeskulturer i möte: läraren, fritidspedagogen och samverkan*. (Avhandling). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. Från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/7609/1/gupea_2077_7609_1.pdf.
- Hjalmarsson, M. (2010). *Fritidspedagogers skattningar av sitt yrkeskunnande - Resultat från en nationell enkätundersökning*. KAPET. Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift, årgång 6, nr 1, 2010. Från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:398141/FULLTEXT01.pdf>.
- Ihrskog, M. (2006). *Kompisar och Kamrater. Barns och ungas villkor för relationsskapande i vardagen*. (Avhandling). Växjö: Institutionen för pedagogik. Göteborg: Liber.

- Johansson, I & Ljusberg, A-L. (2004). *Barn i fritidshem*. Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande. Stockholm: Lärarhögskolan.
- Johansson, J-E. (1986). *Från arbetsstuga till fritidshem. Ett bidrag till fritidshemmets historia. Kompletterande material till det pedagogiska programmet för fritidshem*. Stockholm: Liber Allmänna förlaget.
- Klerfelt, A. (2007). *Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik*. (Avhandling). Göteborg: Acta universitatis gothoburgensis. Från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/17189/5/gupea_2077_17189_5.pdf
- Klerfelt, A., & Haglund, B. (2011). Samtalspromenader – barns berättelser om meningen med fritids. I A, Klerfelt. & B, Haglund. (Red.), *Fritidspedagogik – fritidshemmets teorier och praktiker* (s. 155-181). Stockholm: Liber.
- Lindqvist, G. (Red.) (1999). *Vygotskij och skolan: texter ur Lev Vygotskij pedagogisk psykologi kommenterad som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lorentzi, U. (2012). *Har någon sett Matilda? Vad fritidshemmen är och vad de skulle kunna vara*. (Rapport). Kommunal. Från: <http://www.kommunal.se/PageFiles/136700/Rapport%20Har%20n%C3%A5gon%20sett%20Matilda.pdf>.
- Mallén, A. (2005). *Trygghet i skärgårdsmiljö. En studie om rädsla för brott i Åboland*. (Avhandling) Lund: Sociologiska institutionen. Från: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=24410&fileOid=26558>
- Müller, M. (2012). *"Det är där som man pratar pinsamma hemlisar." Platser på skolrasten utifrån barns perspektiv*. (Kandidatsuppsats). Stockholm: Institutionen för barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet. Från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:609846/FULLTEXT01.pdf>
- Partanen, P. (2007). *Från Vygotskij till lärande samtal*. Stockholm: Petri Partanen och Bonnier Utbildning AB.
- Pihlgren, A. S. (2011). *Fritidshemmet: fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Rohlin, M. (2001): *Att styra i namn av barns fritid. En nutidshistoria om konstruktionen av dagens fritidshem i samordning med skolan*. Doktorsavhandling. Stockholm: HLS förlag.
- Skolinspektionen, A. (2010). *Skolinspektionen*. Hämtat 2014-04-16, från: <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Om-oss/sammanfattning-forskningsoversikten.pdf>.

- Skolinspektionen, B. (2010). *Skolinspektionen*. Hämtat 2014-04-16, från: <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/fritids/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf>.
- Skolinspektionen. (2012). *Skolinspektionen*. Hämtat 2014-04-16, från: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Genomforda-kvalitetsgranskningar/Kvalitet-i-fritidshem/Fritidshemmens-uppdrag/>.
- Skolverket. (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2000). *Finns fritids? En utvärdering av kvalitet i fritidshem*. Skolverket: Rapport nr 186. Stockholm: Liber.
- Skolverket. (2010). *Skollagen*. Hämtat 2014-04-23, från: <http://www.skolverket.se/regelverk/skollagen-och-andralagar>. Skolverket. (2010). *Skollagen*. Hämtat 2014-04-23, från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K5.
- Skolverket. (2009). *Skolverket*. Hämtat 2014-04-14, från: <http://www.skolverket.se/press/pressmeddelanden/2009/over-20-barn-per-vuxen-i-fritidshemmen-1.103586>.
- Skolverket. (2007). *Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i fritidshem*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. LGR11*. Stockholm: Fritzes.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i Praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Säljö, R. (2010). Den lärande människan. I Lundgren, U.P, Säljö, R & Liberg, C. (Red.), *Lärande skola bildning, grundbok för lärare*. (s. 138-198). Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Thornberg, R. (2006). *Det sociala livet i skolan: socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB.
- UNICEF Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Ursberg, M. (1996). *Det möjliga mötet. En studie av fritidspedagogers förhållningssätt i samspel med barngrupper inom skolbarnomsorgen*. (Akademisk avhandling) Malmö: Graphic Systems.

Bilagor

Bilaga 1

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på grundlärarprogrammet vid Göteborgs universitet

Vi är två studenter som just nu utbildar oss till grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i juni.

Vårt examensarbetes syfte är att studera hur pedagoger i relation till barn på fritidshem väljer att arbeta för att skapa en trygg verksamhet, och genom det se på olika faktorer som kan ligga till grund för detta.

Den viktigaste frågan vi behöver få svar på är;
Hur arbetar pedagoger på fritidshem för att skapa trygghet?

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom samtalspromenad med barn/elever i fritidshem.

På fritidshemmet kommer undersökningen att genomföras under april månad.

Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den samtalspromenad som ingår i examensarbetet. Alla barn/elever kommer att garanteras konfidentialitet. De fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning. Vad vi behöver från er är att ni som barnets vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med barnet tillbaka till fritidshemmet så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i rutan nedan om ni ger ert tillstånd:

Som vårdnadshavare ger jag tillstånd att mitt barn deltar i undersökningen

Datum.....

.....

Vårdnadshavares underskrift/er, barnets/elevens namn

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser eller telefonnummer:

Med vänliga hälsningar

Peter Wahlström, e-mail: guswahpea@student.gu.se, tel: 0702-458707

Jenny Chilla, e-mail: guschiije@student.gu.se, tel: 0768-394444

Handledare för undersökningen är Anna Klerfelt (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)

Kursansvarig lärare: Björn Haglund (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)

e-mail: Bjorn.Haglund@ped.gu.se

Bilaga 2

Vill du vara med och gå en promenad med oss?

Vi är två studenter som läser till fritidslärare på Göteborgs universitet. Vi håller just nu på att skriva ett så kallat examensarbete där vi behöver hjälp utav dig och några av dina kompisar på fritids för att tillsammans med oss gå en promenad. Under denna promenad kommer vi att ställa lite frågor om olika ställen eller platser på ert fritids, samt att ni får visa oss dessa utifrån vad ni tänker kring frågorna. När vi sedan besöker de olika platserna kommer ni att få ta ett kort med en digitalkamera som vi sedan samtalar kring.

Med vänliga hälsningar. Jenny och Peter

Jag vill gärna vara med och gå en promenad tillsammans med er.

.....

Namnteckning

Bilaga 3

Anhållan om tillstånd för att ni vill delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på grundlärarprogrammet vid Göteborgs universitet

Vi är två studenter som just nu utbildar oss till grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i juni.

Vårt examensarbets syfte är att studera hur pedagoger i relation till barn på fritidshem väljer att arbeta för att skapa en trygg verksamhet, och genom det se på olika faktorer som kan ligga till grund för detta.

Den viktigaste frågan vi behöver få svar på är;
Hur arbetar pedagoger på fritidshem för att skapa trygghet?

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom samtalspromenad med dig som pedagog på fritidshemmet, och därefter utföra en intervju kring den.

På ert fritidshem kommer undersökningen att genomföras under april månad.

Vi vill med detta brev be er som pedagog att delta i den samtalspromenad och enskild intervju som ingår i examensarbetet. Du kommer att garanteras konfidentialitet och de fritidshem och pedagoger som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Du har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad vi behöver från er är att ni som pedagog skriver under detta brev om ni vill delta i undersökningen.

Datum .....

.....
Underteckning och namnförtydligande

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser eller telefonnummer:

Med vänliga hälsningar

Peter Wahlström, e-mail: guswahpea@student.gu.se, tel: 0702-458707

Jenny Chilla, e-mail: guschije@student.gu.se, tel: 0768-394444

Handledare för undersökningen är Anna Klerfelt (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)

e-mail: anna.klerfelt@ped.gu.se

Kursansvarig lärare är Björn Haglund (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)

e-mail: Bjorn.Haglund@ped.gu.se